

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ВОЛИНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ЛЕСІ
УКРАЇНКИ
Факультет економіки та управління
Кафедра фінансів**

СИЛАБУС

нормативного освітнього компонента

ПІДГОТОВКА ДО АТЕСТАЦІЙНОГО ЕКЗАМЕНУ

**підготовки бакалавра
галузі знань 07 Управління та адміністрування
спеціальності 072 Фінанси, банківська справа та страхування
освітньо-професійної програми Фінанси і кредит**

Силабус освітнього компонента «ПІДГОТОВКА ДО АТЕСТАЦІЙНОГО ЕКЗАМЕНУ» підготовки бакалавра, галузі знань 07 *Управління та адміністрування*, спеціальності 072 *Фінанси, банківська справа та страхування*, за освітньою програмою *Фінанси і кредит*

Розробники:

Стащук О. В., д. е. н., професор, завідувач кафедри-професор кафедри фінансів

Проць Н. В., к.е.н., доц., доцент кафедри фінансів

Борисюк О. В., к.е.н., доц., доцент кафедри фінансів

Матвійчук Н. М., к.е.н., доц., доцент кафедри фінансів

Силабус погоджено:

Гарант освітньо-професійної програми

Наталія ПРОЦЬ

Силабус освітнього компонента затверджено на засіданні кафедри фінансів

протокол № 3 від 16 жовтня 2025 р.

Завідувачка кафедри:

Олена СТАЦУК

Силабус освітнього компонента затверджено Вченою радою факультету економіки та управління

протокол № 5 від 24.12.2025 р.

Голова Вченої ради
факультету економіки та управління

Тетяна ДАНИЛОК

© Стащук О.В., 2025 р.

© Проць Н.В., 2025 р.

© Матвійчук Н. М., 2025 р.

© Борисюк О.В., 2025 р.

I. ОПИС ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітньо-професійна програма, освітній рівень	Характеристика навчальної дисципліни
Денна форма навчання	07 Управління та адміністрування, 072 Фінанси, банківська справа та страхування Фінанси і кредит перший (бакалаврський)	Вибіркова
Кількість годин / кредитів 30 годин / 1 кредит		Рік навчання 4
		Семестр 8-ий
		Лекції -
		Практичні (семінарські) - Лабораторні 0 год. Індивідуальні 0 год.
		Консультації 2 год.
ІНДЗ: немає		Самостійна робота 28 год.
Мова навчання	Форма контролю: іспит	
		українська

II. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА ДО АТЕСТАЦІЇ ЗДОБУВАЧІВ ПЕРШОГО (БАКАЛАВРСЬКОГО) РІВНЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Програму атестаційного екзамену розроблено відповідно до Законів України «Про освіту» (<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>), «Про вищу освіту» (<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>), Стандарту вищої освіти зі спеціальності 072 Фінанси, банківська справа та страхування для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, затвердженого Наказом Міністерства освіти і науки України від 24.05.2019 р. (<https://surl.li/feyxtc>), Положення про поточне та підсумкове оцінювання знань здобувачів вищої освіти Волинського національного університету імені Лесі Українки» від 26.06.2025 року, протокол № 8 (<https://hell.your-objectstorage.com/vnustorage/s3fs-public/inline-files/2025-pro-potochne-i-pidsumk.otsinyuvannya.pdf>), Положення про організацію освітнього процесу на першому (бакалаврському) та другому (магістерському) рівнях у Волинському національному університеті імені Лесі Українки від 29.08.2025 року, Протокол № 10 (https://hell.your-objectstorage.com/vnustorage/s3fs-public/inline-files/-2025-olozhennya_pro_org_anizatsiyu_navch-pr_otseu_u_vnu_red_0.pdf), Положення про екзаменаційну комісію щодо атестації осіб, які здобувають перший (бакалаврський) та другий (магістерський) рівні освіти від 29.08.2024, Протокол № 11 (https://hell.your-objectstorage.com/vnustorage/s3fs-public/inline-files/-2024-polozhennya-pro-ek_0.pdf) та Положення про систему запобігання та виявлення академічного плагіату у науковій та навчальній діяльності здобувачів вищої освіти, докторантів, здобувачів вищої освіти, науково-педагогічних і наукових працівників Волинського національного університету імені Лесі Українки від 23.12.2024 протокол № 17 (<https://ra.vnu.edu.ua/wp-content/uploads/2025/02/Polozhennya-pro-plagiat-gruden-24.pdf>).

Атестація здобувачів за спеціальністю 072 Фінанси, банківська справа та страхування передбачає встановлення відповідності результатів навчання здобувачів вищої освіти вимогам освітньої програми Фінанси і кредит. Атестація здобувача освіти здійснюється екзаменаційною комісією після завершення навчання на відповідному освітньому рівні. Екзаменаційна комісія створюється у складі голови та членів комісії для спеціальності та очолюється Головою комісії. До складу ЕК можуть входити завідувачі, професори або доценти тих кафедр, що формують профіль підготовки фахівців. Членами ЕК можуть бути представники роботодавців, провідні спеціалісти відповідних галузей економіки, співробітники науково-дослідних інститутів.

Складання екзамену здійснюється державною мовою.

Терміни проведення атестації здобувачів вищої освіти визначаються навчальним планом і графіком навчального процесу. Атестацію проходить кожен здобувач освіти після повного виконання ним навчального плану за відповідним освітнім рівнем

Атестація здійснюється відкрито і публічно. Атестаційний екзамен проводиться в комбінованій (усній та письмовій) формі. Кожен комплексний екзаменаційний білет атестаційного екзамену включає в себе 2 відкритих теоретичних запитання, 10 тестів та 1 завдання практичного характеру (у формі задачі або ситуаційного завдання).

III. МЕТА, ЗАВДАННЯ ТА СТРУКТУРА ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА

Атестаційний екзамен є засобом об'єктивного контролю якості вищої освіти, ґрунтовної підготовки студентів, рівень якої встановлюється опосередковано за допомогою різних за складністю завдань.

Мета і завдання освітнього компонента. Метою освітнього компонента є контроль отриманих компетентностей та результатів навчання за спеціальністю 072 Фінанси, банківська справа та страхування освітньо-професійної програми Фінанси і кредит.

Завдання освітнього компонента:

- перевірка теоретичної, компетентнісної та практичної підготовки здобувачів вищої освіти за спеціальністю;
- демонстрація здобувачами освіти теоретичних знань, отриманих за час навчання через їх систематизацію й аналіз;
- володіння практичним інструментарієм у сфері фінансів, банківської справи та страхування;
- демонстрація здатності методичного і практичного вирішення поставлених перед здобувачем конкретних завдань за спеціальністю демонстрація здобувачами освіти таких soft-skills, як вміння аргументувати власну думку та доносити до фахівців інформацію, здатність до креативного, критичного та гнучкого мислення, здатність приймати рішення в нестандартних умовах, вміння знаходити та аналізувати інформацію, вміння працювати самостійно та автономно.

У результаті складання атестаційного екзамену відповідно до освітньої програми Фінанси і кредит формуються такі компетентності та програмні результати навчання:

Інтегральна компетентність

Здатність розв'язувати складні спеціалізовані завдання та практичні проблеми в ході професійної діяльності у галузі фінансів, банківської справи та страхування або у процесі навчання, що передбачає застосування окремих методів і положень фінансової науки та характеризується невизначеністю умов і необхідністю врахування комплексу вимог здійснення професійної та навчальної діяльності.

Загальні компетентності

- ЗК01. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.
- ЗК02. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.
- ЗК03. Здатність планувати та управляти часом.
- ЗК05. Навички використання інформаційних та комунікаційних технологій.
- ЗК06. Здатність проведення досліджень на відповідному рівні
- ЗК07. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.
- ЗК08. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.
- ЗК11. Здатність спілкуватися з представниками інших професій груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань/видів економічної діяльності).

Спеціальні компетентності

- СК01. Здатність досліджувати тенденції розвитку економіки за допомогою

інструментарію макро- та мікроекономічного аналізу, оцінювати сучасні економічні явища.

СК02. Розуміння особливостей функціонування сучасних світових та національних фінансових систем та їх структури.

СК03. Здатність до діагностики стану фінансових систем (державні фінанси, у тому числі бюджетна та податкова системи, фінанси суб'єктів господарювання, фінанси домогосподарств, фінансові ринки, банківська система та страхування).

СК04. Здатність застосовувати економіко-математичні методи та моделі для вирішення фінансових задач.

СК05. Здатність застосовувати знання законодавства у сфері монетарного, фіскального регулювання та регулювання фінансового ринку.

СК06. Здатність застосовувати сучасне інформаційне та програмне забезпечення для отримання та обробки даних у сфері фінансів, банківської справи та страхування.

СК07. Здатність складати та аналізувати фінансову звітність.

СК08. Здатність виконувати контрольні функції у сфері фінансів, банківської справи та страхування.

СК09. Здатність здійснювати ефективні комунікації.

СК10. Здатність визначати, обґрунтовувати та брати відповідальність за професійні рішення.

СК11. Здатність підтримувати належний рівень знань та постійно підвищувати свою професійну підготовку

Програмні результати навчання

ПР01. Знати та розуміти економічні категорії, закони, причинно-наслідкові та функціональні зв'язки, які існують між процесами та явищами на різних рівнях економічних систем.

ПР02. Знати і розуміти теоретичні основи та принципи фінансової науки, особливості функціонування фінансових систем.

ПР03. Визначати особливості функціонування сучасних світових та національних фінансових систем та їх структури.

ПР04. Знати механізм функціонування державних фінансів, у т.ч. бюджетної та податкової систем, фінансів суб'єктів господарювання, фінансів домогосподарств, фінансових ринків, банківської системи та страхування.

ПР05. Володіти методичним інструментарієм діагностики стану фінансових систем (державні фінанси, у т.ч. бюджетна та податкова системи, фінанси суб'єктів господарювання, фінанси домогосподарств, фінансові ринки, банківська система та страхування).

ПР06. Застосовувати відповідні економіко-математичні методи та моделі для вирішення фінансових задач.

ПР07. Розуміти принципи, методи та інструменти державного та ринкового регулювання діяльності в сфері фінансів, банківської справи та страхування.

ПР08. Застосовувати спеціалізовані інформаційні системи, сучасні фінансові технології та програмні продукти.

ПР09. Формувати і аналізувати фінансову звітність та правильно інтерпретувати отриману інформацію.

ПР10. Ідентифікувати джерела та розуміти методологію визначення і методи отримання економічних даних, збирати та аналізувати необхідну фінансову інформацію, розраховувати показники, що характеризують стан фінансових систем.

ПР11. Володіти методичним інструментарієм здійснення контрольних функцій у сфері фінансів, банківської справи та страхування.

ПР12. Використовувати професійну аргументацію для донесення інформації, ідей, проблем та способів їх вирішення до фахівців і нефахівців у фінансовій сфері діяльності.

ПР14. Вміти абстрактно мислити, застосовувати аналіз та синтез для виявлення ключових характеристик фінансових систем, а також особливостей поведінки їх суб'єктів.

ПР16. Застосовувати набуті теоретичні знання для розв'язання практичних завдань та змістовно інтерпретувати отримані результати.

ПР17. Визначати та планувати можливості особистого професійного розвитку.

ПР18. Демонструвати базові навички креативного та критичного мислення у дослідженнях та професійному спілкуванні.

ПР19. Виявляти навички самостійної роботи, гнучкого мислення, відкритості до нових знань.

ПР20. Виконувати функціональні обов'язки в групі, пропонувати обґрунтовані фінансові рішення.

ПР21. Розуміти вимоги до діяльності за спеціальністю, зумовлені необхідністю забезпечення сталого розвитку України, її зміцнення як демократичної, соціальної, правової держави.

Програма атестаційного екзамену включає завдання з таких нормативних освітніх компонентів, як «Фінанси»; «Гроші і кредит», «Фінанси суб'єктів господарювання», «Податкова система»; «Банківська система», «Бюджетна система», «Страховання», «Фінансовий ринок».

IV. ЗМІСТОВЕ НАПОВНЕННЯ ОСВІТНІХ КОМПОНЕНТІВ, ЯКІ ВИНОСЯТЬСЯ НА АТЕСТАЦІЙНИЙ ЕКЗАМЕН

ОК ФІНАНСИ

Тема 1. Предмет фінансової науки як пізнання сутності фінансів.

Предмет і завдання курсу фінанси. Сутність і визначення фінансів. Функції фінансів. Взаємозв'язок фінансів з іншими розподільчими категоріями. Класична та неокласична школи про фінанси. Маржиналізм та кейнсїанство, їхня роль у розвитку фінансової думки. Погляди представників неоконсерватизму на фінанси. Еволюція зарубіжних фінансових теорій. Сучасні зарубіжні фінансові теорії.

Тема 2. Генезис і еволюція фінансів.

Генезис науки про фінанси. Сутність та інструментарій фінансової науки. Історія розвитку фінансової науки в Україні та світі. Розвиток поглядів вітчизняних вчених-економістів на фінансову науку. Дореволюційні та післяреволюційні вчені про фінанси. Характеристика трьох етапів розвитку радянської фінансової науки. Сучасні погляди вітчизняних вчених-економістів на фінансову науку.

Тема 3. Становлення та розвиток фінансової системи.

Сутність фінансових ресурсів, їх види. Джерела формування фінансових ресурсів. Напрямки використання централізованих і децентралізованих фінансових ресурсів. Фінансові резерви, методи їх формування. Характеристика видів фінансових резервів.

Фінансова система, її структура в Україні. Характеристика сфер та елементів фінансової системи. Проблеми стабілізації та оптимізації фінансової системи України.

Тема 4. Фінансове право і фінансова політика.

Сутність фінансової політики. Елементи фінансової політики. Фінансова тактика і фінансова стратегія. Фінансова політика держави, фірми та домогосподарства. Проблеми фінансової політики України. Напрямки вдосконалення фінансової політики. Поняття фінансового права. Сутність, структура та характеристика елементів фінансового механізму –. Напрями вдосконалення фінансового механізму. Сутність види, форми і методи фінансового контролю. Завдання, функції і повноваження органів державного фінансового контролю. Аудит. Шляхи вдосконалення системи фінансового контролю в Україні.

Тема 5. Податки. Податкова система.

Податки: сутність, функції та види. Суть та значення податкової політики. Податкова система, принципи побудови оптимальної податкової системи. Сутність, необхідність та види податків. Класифікація податків. Характеристика податкової системи України. Організація податкової роботи та діяльність державної податкової служби. Реформування податкової системи України: підґрунтя та перспективи.

Тема 6. Бюджетна система.

Бюджетна система: сутність та склад. Бюджетний устрій. Механізм розподілу доходів і видатків між ланками бюджетної системи. Бюджетні права та бюджетна ініціатива. Особливості бюджетного процесу в Україні.

Бюджетна класифікація: сутність та структура. Доходи бюджетів. Видатки бюджетів. Бюджетне фінансування: його зміст, принципи та форми. Бюджетний дефіцит: сутність, наслідки та шляхи подолання.

Зміст і призначення державного бюджету. Роль державного бюджету в соціально-економічному розвитку держави. Зміст та характеристика доходів Державного бюджету. Роль видатків Державного бюджету у фінансовому забезпеченні потреб соціально-економічного розвитку.

Тема 7. Бюджетний дефіцит.

Бюджетний дефіцит, передумови його виникнення. Види дефіциту бюджету. Джерела покриття бюджетного дефіциту. Бюджетний дефіцит та методи його подолання. Методи фінансування бюджетного дефіциту. Управління бюджетним дефіцитом

Тема 8. Державний кредит.

Зміст і призначення державного кредиту. Форми державного кредиту. Характеристика державних позик. Види державних цінних паперів. Державний борг. Внутрішній і зовнішній державний борг. Механізм управління державним боргом України.

Тема 9. Місцеві фінанси і фінансове вирівнювання.

Місцеві фінанси в економічній системі держави. Структура системи місцевих фінансів. Доходи і видатки місцевих бюджетів. Система розмежування доходів та видатків між ланками бюджетної системи. Поняття комунальної власності. Комунальний кредит і фінанси комунальних підприємств.

Тема 10. Соціальні позабюджетні фонди.

Державні цільові фонди: сутність та класифікація. Постійні і тимчасові цільові фонди. Пенсійний фонд України: джерела формування та напрямки витрачання коштів. Фонд соціального страхування у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності: фінансові аспекти діяльності. Джерела коштів Фонду соціального страхування на випадок безробіття на напрями їх використання.

Тема 11. Фінанси суб'єктів господарювання.

Поняття й сутність фінансів підприємств. Функції фінансів як внутрішня властивість і форма вияву їх сутності. Фінанси підприємств за умов формування ринкової економіки.

Сфери фінансових відносин підприємств. Фінансові відносини між підрозділами підприємств, між суб'єктами господарювання, з державою, банками, страховими компаніями.

Грошові доходи, грошові фонди, фінансові ресурси підприємств. Методи й способи формування фінансових ресурсів. Джерела формування фінансових ресурсів. Внутрішні й зовнішні джерела. Власні, позичені та залучені кошти. Державне регулювання формування фінансових ресурсів підприємств.

Основи організації фінансів підприємств: саморегулювання, самокупність,

самофінансування.

Особливості організації фінансів залежно від форми власності, галузі економіки, організації бізнесу, сфери діяльності.

Характеристика методів організації діяльності підприємств. Принципи комерційного розрахунку. Неприбуткова діяльність підприємств, особливості її ведення. Кошторисне фінансування, його принципи.

Характеристика фінансових ресурсів, що спрямовуються в основні та оборотні фонди. Амортизаційні відрахування як специфічний вид фінансових ресурсів. Особливості надання коштів із бюджету, державних цільових фондів. Кредити як тимчасові фінансові ресурси. Роль прибутку як фінансового ресурсу.

Тема 12. Фінансовий менеджмент.

Сутність фінансового менеджменту, фінансові рішення, їх розробка, прийняття та реалізація. Мета й основні завдання фінансового менеджменту. Стратегія і тактика фінансового менеджменту. Принципи та функції фінансового менеджменту їх характеристика. Механізм фінансового менеджменту, його сутність та складові.

Тема 13. Фінанси домогосподарств.

Домогосподарство як інституційна економічна одиниця та суб'єкт фінансових відносин. Теоретичні основи фінансів домогосподарств. Бюджет домогосподарства та його структура. Сукупні ресурси та сукупні витрати домогосподарств. Заощадження домогосподарств, їх класифікація, мотиви та чинники. Особисті фінанси та їх розвиток в умовах ринку.

Тема 14. Фінансова безпека держави.

Поняття та базові елементи економічної безпеки держави. Сутність фінансової безпеки та її місце в системі економічної безпеки. Механізм та системи забезпечення фінансової безпеки держави.

Тема 15. Фінансовий ринок.

Фінансовий ринок та його основні сегменти. Об'єкти та суб'єкти фінансового ринку. Характеристика основних грошових потоків фінансового ринку. Структура фінансового ринку. Фінансові інструменти грошового ринку.

Тема 16. Страхування та страховий ринок.

Об'єктивна необхідність і сутність страхового захисту. Страхові фонди як джерела забезпечення страхового захисту. Економічна природа і сутність страхування. Функції і принципи страхування. Класифікація страхування. Поняття страхового ринку, його структура. Державне регулювання у сфері страхування.

Тема 17. Міжнародні фінанси.

Сутність та функціональне призначення міжнародних фінансів. Міжнародний ринковий механізм перерозподілу фінансових ресурсів і капіталу. Міжнародний неринковий перерозподіл фінансових ресурсів. Фінанси країн з ринковою економікою.

Тема 18. Фінанси країн з розвинутою економікою.

Основні аспекти фінансової системи Сполучених Штатів Америки. Фінансова система Японії та особливості її функціонування. Фінансова система Великої Британії. Основні положення структури фінансової системи Франції. Особливості функціонування фінансової системи Німеччини. Основи функціонування фінансової системи Скандинавських країн.

Тема 19. Фінанси Європейського Союзу.

Європейська економічна інтеграція: етапи розвитку та коригування пріоритетів

фінансової політики. Інституційна структура Європейського Союзу в контексті формування єдиної фінансової політики. Організація фінансів Європейського Союзу. Особливості формування бюджету та бюджетний процес Європейського Союзу. Гармонізація податкових систем країн-членів Євросоюзу

Рекомендована література:

Основна

1. Бюджетний кодекс України: зі змінами і доп. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>.
2. Івашко Олена. Теорія фінансів : навч. посіб. [вид. 2-ге; доп. і переробл.]. Харків : ФОП Панов А.М., 2021. 408 с.
3. Карлін М. І., Івашко О. А. Фінансові системи країн Європейського Союзу: підручник. Луцьк : Вежа-Друк, 2022. 384 с.
4. Фінанси: підруч. / за ред. д.е.н., проф. А. І. Крисоватого. Тернопіль: Університетська думка, 2024. 632 с.
5. Стойко О. Я., Дема Д. І. Фінанси: підручник / за ред. О. Я. Стойка. 2-ге вид. перероб. і доп. Житомир: Поліський університет, 2024. 317 с.
6. Касьянова Н. В., Кочетков В. М. та ін. Міжнародна фінансова система: підруч. Київ: ЛІРА-К, 2023. 270 с
7. Актуальні проблеми фінансів та економіки: навчальний посібник. Київ: Аграр Медіа Груп, 2023. 286 с.

Додаткова

1. Карлін М. І., Івашко О. А. Фінансові системи країн Європейського Союзу: підручник. Луцьк : Вежа-Друк, 2022. 384 с.
2. Податковий кодекс України: від 02.12. 2010 р. в ред. від 22.05. 2019 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>
3. Про зовнішньоекономічну діяльність: Закон України від 16.04.1991 р. № 959-ХІІ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/959-12#Text>
4. Про інвестиційну діяльність: Закон України від 18.09.1991 р. № 1560- ХІІ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1560-12#Text>.
5. Негода Ю. В., Олійник Л. А. Місцеві фінанси: навч. посіб. 3-тє вид., перероб. та допов. Київ: ЦП «КОМПРИНТ», 2021. 425 с.
6. Natalia Tkachuk, Viktoriia Somchenko, Oleh Ihnatiuk, Hanna Kolomiets and Nataliia Pochernina. New Tax Policy on Resumption of the Business Entities' Activities. *Economic Affairs*, Vol. 68, No. 01s, pp. 09-15, February 2023. DOI: 10.46852/0424-2513.1s.2023.2. p.9-15.
7. Ткачук Н.В. Фінанси: Методичні рекомендації до практичних та самостійних робіт [Електронне видання]. Луцьк: Волинський національний університет імені Лесі Українки, 2024.
8. Ткачук Н. В. Діджиталізація фінансово-економічної сфери в Україні: стан та перспективи розвитку. *Економічний часопис Волинського національного університету імені Лесі Українки*. Випуск Том 1 № 31, 2022. С.18 – 28.

Інтернет-ресурси

1. Законодавство України: веб-сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua>.
2. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського: веб-сайт. URL: <http://www.irbis-nbuv.gov.ua>.
3. Національний банк України веб-сайт. URL: www.bank.gov.ua.
4. Офіційний сайт Державного комітету статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
5. Офіційний сайт Міжнародного валютного фонду. URL: <http://www.imf.org>.

6. *Офіційний сайт Міністерства фінансів України.* URL: <http://www.minfin.gov.ua> .

7. *Офіційний сайт Світового банку.* URL: <http://www.worldbank.org>.

ОК ГРОШІ І КРЕДИТ

Тема 1. Сутність, функції та форми грошей.

Походження грошей. Концепції походження грошей. Поява грошей як результат еволюційного розвитку товарного обміну. Роль держави у творенні грошей. Сутність грошей. Гроші як загальний еквівалент і особливий товар. Гроші як абсолютно ліквідний актив. Функціональний підхід до визначення сутності грошей. Гроші як гроші та гроші як капітал. Форми грошей та їх еволюція. Повноцінні гроші: сутність, еволюція. Демонетизація золота. Сутність та кредитна природа неповноцінних грошей. Розвиток неповноцінних грошових форм. Вартість грошей. Вартість грошей як грошей. Вплив зміни вартості грошей на економічні процеси. Ціна грошей як капіталу. Функції грошей. Поняття функції грошей. Проблема функцій грошей в економічній теорії. Суть, сфера використання та особливості реалізації функцій міри вартості, засобу обігу, засобу платежу, засобу нагромадження, світових грошей. Взаємозв'язок функцій грошей. Вплив на функції грошей зміни вартості грошей. Якісні властивості грошей. Роль грошей у ринковій економіці. Якісний та кількісний аспекти впливу грошей на соціально-економічні процеси. Гроші як інструмент регулювання економіки. Еволюція ролі грошей в економіці України.

Тема 2. Теорія грошей.

Загальні основи теорії грошей. Кількісна теорія грошей. Методологічні засади. Економічні причини появи кількісного підходу до вивчення ролі грошей. Розвиток класичної кількісної теорії. Трансакційний варіант І. Фішера. Неокласичний варіант кількісної теорії грошей. Кон'юнктурна теорія цінності грошей М.І. Тугана-Барановського. Кембриджська версія. Внесок Дж. М. Кейнса у розвиток кількісної теорії грошей. Передумови виникнення кейнсіанської теорії. Оцінка ролі держави в економічному регулюванні. Передатний механізм впливу грошей на економіку. Аналіз мотивів нагромадження грошей. Інфляційні наслідки реалізації кейнсіанських концепцій. Сучасний монетаризм як напрям розвитку кількісної теорії. Економічні передумови появи монетаризму. Грошова сфера як головний об'єкт державного регулювання економіки. Внесок М. Фрідмана в розробку монетарної політики. Сучасний кейнсіансько-неокласичний синтез. Грошово-кредитна політика України у світлі грошових теорій.

Тема 3. Грошовий оборот і грошова маса.

Грошовий оборот. Сутність та економічна основа грошового обороту. Модель грошового обороту. Грошові потоки та їх балансування. Структура грошового обороту за економічним змістом та формою платіжних засобів. Сектор грошового обігу, сектор фіскально-бюджетного обороту, сектор кредитного обороту. Сектори готівкового та безготівкового обороту. Маса грошей в обороті. Грошова маса: поняття, класифікація. Вплив зміни грошової маси на економічні процеси. Грошові агрегати: поняття, характеристика. Грошова база. Швидкість обігу грошей: поняття; методи розрахунку; фактори, що її визначають. Закон грошового обігу: сутність, вимоги та наслідки їх порушення. Механізм зміни маси грошей в обороті. Первинна емісія центрального банку. Вторинна емісія депозитних грошей комерційними банками. Грошово-кредитний мультиплікатор.

Тема 4. Грошовий ринок

Основи функціонування грошового ринку. Суть грошового ринку. Гроші як об'єкт купівлі-продажу. Особливості прояву на грошовому ринку попиту, пропозиції та ціни. Інституційна модель грошового ринку. Суб'єкти грошового ринку. Сектори прямого й опосередкованого фінансування. Структура грошового ринку. Ринок позичкових зобов'язань,

ринок цінних паперів, валютний ринок. Фондовий ринок, ринок банківських кредитів, ринок послуг небанківських фінансово-кредитних установ. Ринок грошей та ринок капіталів. Попит на гроші. Поняття попиту на гроші. Цілі та мотиви попиту на гроші. Фактори, що визначають зміну попиту на гроші. Пропозиція грошей. Суть та механізм формування пропозиції грошей. Фактори впливу на пропозицію грошей. Графічна модель грошового ринку. Рівновага на грошовому ринку та процент. Вплив на ринок змін у пропозиції грошей та у попиті на них.

Тема 5. Грошові системи.

Грошова система. Сутність, призначення та структура грошової системи. Елементи національної грошової системи. Види грошових систем та їх еволюція. Системи металевого та паперово-кредитного обігу. Ринкові та неринкові грошові системи. Відкриті та закриті грошові системи. Регульовані та саморегульовані грошові системи. Створення та розвиток грошової системи України. Необхідність створення грошової системи. Особливості процесу запровадження національної валюти в Україні. Монетарна політика – ключовий механізм грошової системи. Методи державного регулювання грошового обороту та грошового ринку. Грошово-кредитна політика центрального банку: суть, типи та цілі. Характеристика інструментів грошово-кредитної політики. Проблема монетизації бюджетного дефіциту та валового внутрішнього продукту.

Тема 6. Інфляція та її наслідки.

Інфляція. Сутність та форми прояву інфляції. Види інфляції за формою прояву; за темпами знецінення грошей; за чинниками, що спричиняють інфляційний процес. Вимірювання інфляції. Закономірності інфляційного процесу. Причини інфляції. Соціальноекономічні наслідки інфляції. Методи державного регулювання інфляції. Кейнсіанський підхід до регулювання інфляції. Дефляційна політика. Політика доходів. Заходи антиінфляційної політики ринкового спрямування. Особливості інфляційного процесу в Україні.

Тема 7. Грошові реформи та їх види.

Грошова реформа як складовий елемент антиінфляційних заходів. Сутність грошової реформи. Види грошових реформ за глибиною реформаційних заходів, за характером обміну старих грошей на нові, за порядком введення в обіг нових грошей. Особливості проведення грошової реформи в Україні.

Тема 8. Валютний ринок.

Валютний ринок. Сутність валюти та валютних відносин. Види валюти. Конвертованість валют. Основи функціонування валютного ринку. Суть, об'єкти та суб'єкти валютного ринку. Попит, пропозиція та ціна на валютному ринку. Структура та класифікація валютного ринку. Чинники впливу на кон'юнктуру валютного ринку. Функції валютного ринку. Сутність та види валютних операцій. Характеристика конверсійних валютних операцій. Валютний курс. Сутність та економічна основа валютного курсу. Фактори впливу на валютний курс. Режими валютних курсів. Регулювання валютних курсів.

Тема 9. Валютні системи.

Поняття та види валютних систем. Валютна система України: структура, особливості формування. Європейська валютна система. Світова валютна система. Валютне регулювання як складова валютної політики. Поняття та напрями валютної політики. Сутність та методи валютного регулювання. Валютні обмеження. Курсова політика. Облікова (дисконтна) політика. Валютні інтервенції (девізна політика). Регулювання сальдо платіжного балансу. Формування та використання золотовалютних резервів.

Тема 10. Необхідність та сутність кредиту.

Сутність та функції кредиту. Сутність кредиту. Об'єкт та суб'єкти кредитних відносин. Загальні передумови та економічні чинники необхідності кредиту. Функції кредиту. Зв'язок кредиту з іншими економічними категоріями. Теоретичні концепції кредиту. Натуралістична теорія кредиту. Капіталотворча теорія кредиту. Стадії та закономірності руху кредиту. Принципи кредитування. Форми та види кредиту. Критерії класифікації кредиту. Форми кредиту. Види кредиту. Внутрішньоекономічний (національний) кредит. Характеристика міжгосподарського, банківського, державного, споживчого, міжнародного кредиту. Види зовнішньоекономічного (міжнародного) кредиту. Економічні межі кредиту. Макро- та мікроекономічні межі, кількісна та якісна межі кредиту: сутність і наслідки їх порушення. Роль кредиту в ринковій економіці. Роль кредиту в розвитку економіки. Розвиток кредитних відносин в економіці України.

Тема 11. Теоретичні засади процента.

Позичковий процент. Сутність та вимірники процента. Економічні межі руху та фактори зміни ставки процента. Способи нарахування процентів. Функції та роль процента.

Тема 12. Фінансові посередники грошового ринку.

Сутність та види фінансового посередництва. Фінансовий посередник як суб'єкт грошового ринку. Види фінансових посередників. Банки як провідні суб'єкти фінансового посередництва. Місце банків на грошовому ринку. Правові та економічні аспекти визначення сутності банку. Функції та роль банків. Банківська система. Поняття банківської системи. Функції банківської системи. Стабільність банківської системи та механізм її забезпечення. Основи організації банківської системи. Становлення та розвиток банківської системи України. Роль небанківських фінансово-кредитних установ на грошовому ринку. Економічне призначення та класифікація небанківських фінансово-кредитних установ. Характеристика основних видів договірних та інвестиційних фінансових посередників. Діяльність небанківських фінансово-кредитних установ в Україні.

Тема 13. Центральні банки.

Призначення центрального банку. Причини створення центральних банків та особливості їх діяльності у сучасних умовах. Організаційно-правовий статус центральних банків. Функції та основні напрями діяльності центробанку. Функції центрального банку. Основні напрями діяльності центробанку: емісійний центр держави, банк банків, орган банківського регулювання та нагляду, банкір і фінансовий агент уряду, провідник монетарної політики. Національний банк України – центральний банк держави. Особливості становлення НБУ. Принципи функціонування НБУ. Функції та операції НБУ.

Тема 14. Комерційні банки.

Комерційні банки: поняття, призначення, класифікація. Походження та розвиток комерційних банків. Основи організації та особливості діяльності комерційних банків. Операції та послуги комерційних банків. Сутність та класифікація банківських операцій. Пасивні операції комерційних банків. Активні операції банків. Банківські послуги: поняття, класифікація, характеристика. Стабільність банків і механізм її забезпечення. Економічні нормативи діяльності комерційних банків. Прибутковість як елемент банківської стабільності. Становлення та розвиток комерційних банків в Україні.

Тема 15. Міжнародні валютно-кредитні установи та форми їх співробітництва з Україною.

Інтеграційні процеси та створення міжнародних валютно-кредитних установ. Міжнародний валютний фонд. Призначення та функції МВФ. Програми МВФ. Співробітництво МВФ з Україною. Світовий банк. Мета діяльності та структура.

Міжнародний банк реконструкції та розвитку: особливості функціонування, проекти в Україні. Міжнародна Асоціація розвитку, Міжнародна фінансова корпорація, Багатостороння агенція гарантування інвестицій, Міжнародний центр урегулювання інвестиційних конфліктів: загальна характеристика, основні напрями діяльності. Регіональні міжнародні кредитно-фінансові інституції. Міжамериканський банк розвитку, Африканський банк розвитку, Азіатський банк розвитку, Європейський інвестиційний банк, Чорноморський банк торгівлі та розвитку: загальна характеристика, основні напрями діяльності. Європейський банк реконструкції та розвитку. Мета і специфіка діяльності. Пріоритети діяльності ЄБРР в Україні. Банк міжнародних розрахунків. Цілі, основи організації та функції БМР. Перспективи співпраці НБУ з БМР.

Рекомендована література:

Основна

1. Іванчук Н.В. Гроші та кредит: Навчальний посібник для студентів закладів вищої освіти. Острог: Вид-во Національного у-ту «Острозька академія», 2021. 332с.
2. Крупка М. І. Банківська система: підручник. 2-ге вид., перероб. і доп. Львів: ЛНУ ім. Івана Франка, 2023. 524 с.
3. Мещеряков А. А., Архірейська Н. В. Гроші та кредит (практикум): навчальний посібник. Дніпро: УМСФ, 2022. 171 с.
4. Суздалева О. С. Гроші та кредит: навчальний посібник. Київ: МДУ, 2024. 169 с.
5. Гроші та кредит: навч. посібник / С. П. Стеценко, В. В. Титок, Н. В. Лисиця [та ін.]; Київ. нац. ун-т буд-ва і архіт. Київ : КНУБА, 2024. 227 с.

Додаткова

1. Дзюблюк О. Сутнісні аспекти електронних грошей в умовах цифровізації банківського бізнесу. *Вісник Тернопільського національного економічного університету*. 2020. Вип. 2. С. 76-92.
2. Матвійчук Н., Борисюк О., Теслюк С. Оцінка ефективності депозитної політики банків в умовах воєнного стану. (2025). *Економічний часопис Волинського національного університету імені Лесі Українки*, 4(40), 94-102. <https://doi.org/10.29038/2786-4618-2024-04-94-102>
3. Матвійчук Н., Теслюк С., Звірко А. Сучасна депозитна політика банків України як складова системи управління пасивами. URL: https://www.easterneurope-ebm.in.ua/journal/35_2022/26.pdf
4. Теслюк С., Матвійчук Н., Корх Н., Деркач О. Необанки: сутність та перспективи розвитку в Україні. *Економічний часопис Волинського національного університету імені Лесі Українки*, 2021. 3 (27), 61-71. <https://doi.org/10.29038/2786-4618-2021-03-61-71>
5. Теслюк С., Матвійчук Н., Звірко Н. Особливості модернізації українського платіжного ринку в рамках концепції Open Banking. *Наукові перспективи*. 2022. № 10 (28). [https://doi.org/10.52058/2708-7530-2022-10\(28\)-196-207](https://doi.org/10.52058/2708-7530-2022-10(28)-196-207)

Інтернет-ресурси

8. Офіційний сайт НБУ: веб-сайт. URL: <https://bank.gov.ua/>
9. Про Основні засади грошово-кредитної політики на 2022 рік та середньострокову перспективу: веб-сайт. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/pro-osnovni-zasadi-groshovo-kreditnoyi-politiki-na-2022-rik-ta-serednostrokovu-perspektivu>
10. Журнал «Гроші». – режим доступу: <http://www.dengi.ua/>
11. 2. Про Національний банк України : Закон України від 20.05.1999 р. № 679-XIV (зі змінами та доповненнями). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/679-14#Text>

ОК БАНКІВСЬКА СИСТЕМА

Тема 1. Суть та структурні компоненти банківської системи України.

Еволюція банківської діяльності. Сутність банківської системи та її інституціональна структура. Сутність поняття банківська система та її типи. Місце банківської системи в фінансово-економічній системі країни.

Принципи побудови та типи банківських систем, їх відмінності та особливості функціонування сучасних банківських систем розвинутих країн.

Принципи побудови банківської системи. Функції банківської системи. Умови нормального функціонування банківської системи. Банківські об'єднання. 5. Банківська інфраструктура.

Тема 2. Національний банк України та грошово-кредитна політика.

Причини і шляхи створення центральних емісійних банків. Статус та основи організації центральних банків.

Національний банк України: правові основи функціонування та місце в банківській системі України. Підзвітність НБУ. Економічна самостійність НБУ. Взаємовідносини НБУ з органами державної влади. Органи управління і структура НБУ. Функції НБУ. Принципи функціонування Національного банку України. Грошово-кредитна політика НБУ: сутність, цілі, основні засади та інструменти. Операції на відкритому ринку. Норма обов'язкових резервів. Облікова ставка НБУ.

Сучасна ГКП і режим інфляційного таргетування. Основні засади грошово-кредитної політики. Цінова стабільність. Фіксований та плаваючий валютні курси. Грошово-кредитна політика під час воєнного стану.

Тема 3. Комерційні банки.

Поняття комерційного банку. Сутність та основні принципи діяльності комерційного банку. Функції комерційних банків. Види комерційних банків: за формою власності; за функціями та характером діяльності; за належністю капіталу банку; системно важливі банки.

Тема 4. Створення та організація діяльності банку.

Порядок реєстрації банків. Вимоги до засновників та установчих документів комерційного банку. Характеристика документів, що подаються для реєстрації банку. Види і форми організації комерційних банків.

Порядок та умови створення комерційних банків в Україні. Створення державного банку. Учасники банку та власники істотної участі. Вимоги щодо статутного капіталу. Особливості здійснення державної реєстрації банків. Документи, які подаються для державної реєстрації.

Ліцензування банківської діяльності. Документи, які подає банк для отримання банківської ліцензії. Порядок розгляду НБУ документів для видачі банківської ліцензії.

Порядок відкриття філій, представництв та відділень комерційних банків. Визначення філії, представництва та відділення банку. Операції, які мають право виконувати філії, представництва та відділення. Особливості реєстрації представництв іноземних банків.

Організаційна структура та управління банком. Вищий орган управління комерційного банку та його завдання. Рада банку та її функції. Виконавчі та контрольні органи банку. Структура функціональних підрозділів банку та критерії їх створення.

Банківські операції, послуги та продукти як невід'ємна складова діяльності банку. Пасивні операції банку, їх загальна характеристика. Активні операції банку, їх зміст і характеристика. Основні види банківських послуг. Банківські продукти.

Тема 5. Формування ресурсів комерційного банку.

Банківські ресурси, їх склад і загальна характеристика. Регулятивний капітал банку,

структура і джерела формування. Значення регулятивного капіталу банку та його функції. Нормативи капіталу. Проблеми капіталізації вітчизняних банків.

Залучений і запозичений капітал банку: суть, значення та відмінності.

Залучений капітал комерційного банку, його склад. Депозити як головне джерело формування залученого капіталу банку. Строкові, депозити до запитання, їх види та економічна характеристика. Методи нарахування відсотків за депозитами. Депозитна політика комерційного банку.

Фонд гарантування вкладів фізичних осіб, його статус, функції та завдання.

Суть, значення та характеристика запозичених банківських ресурсів. Особливості залучення ресурсів на міжбанківському ринку. Залучення коштів шляхом рефінансування Національним банком України.

Тема 6. Активи банку та активні операції.

Активи банку: сутність та класифікація (за ліквідністю, прибутковістю, ризиком). Активні операції банку.

Тема 7. Кредитні операції.

Сутність та види кредитних операцій. Банківський кредит: суть, функції та принципи надання. Суб'єкти кредитних відносин. Класифікація банківських кредитів.

Особливості надання споживчих і іпотечних кредитів. Кредитні лінії. Ризики при кредитуванні та способи їх мінімізації. Етапи організації кредитного процесу. Документи, що подаються до установи банку. Аналіз кредитоспроможності та фінансового стану позичальника. Рейтингова оцінка класу позичальника. Форми забезпечення банківського кредиту.

Тема 8. Розрахунково-касові операції комерційних банків.

Характеристика грошового обороту та платіжної системи. Платіжні системи та їх види. Безготівкові розрахунки та їх форми. Порядок відкриття та обслуговування банківських рахунків. Види банківських рахунків: поточні, вкладні, ескроу.

Міжбанківські розрахунки. Кореспондентські відносини між банками. Види і порядок функціонування кореспондентських рахунків. Система електронних платежів НБУ. Операції банків з платіжними картками. Види платіжних карток за різними критеріями. Касові операції банків. Порядок приймання та видачі банками готівки. Уповноважені банки.

Тема 9. Операції комерційних банків з цінними паперами

Діяльність комерційних банків на ринку цінних паперів. Емісійні операції банків. Емісія облігацій та ощадних сертифікатів. Інвестиційні операції банків з цінними паперами. Прямі та портфельні інвестиції банків. Нормативи інвестиційної діяльності банків. Банківський портфель цінних паперів: сутність та види. Принципи формування портфеля цінних паперів. Етапи інвестиційної діяльності комерційних банків на ринку цінних паперів. Напрями проведення інвестиційного аналізу при формуванні портфеля цінних паперів. Посередницька діяльність банків на фондовому ринку. Інвестиційні ризики та методи управління якістю інвестиційного портфеля.

Тема 10. Валютні операції.

Валютні цінності та валютні операції. Суб'єкти валютного ринку.

Порядок здійснення валютних операцій банками.

Види валютних операцій (за терміном здійснення платежу; за механізмом здійснення операцій; за цільовим призначенням; за формою здійснення. Операції на умовах маржинальної торгівлі. Валютні операції на умовах «своп». Форвардні операції. Валютно-обмінні операції. Валютні обмеження. Валютне регулювання та валютний нагляд. Ліміти відкритої валютної позиції банку

Тема 11. Нетрадиційні банківські операції та послуги.

Види нетрадиційних банківських операцій та послуг, їх загальна характеристика. Лізингові операції та організація банком їх виконання. Процедура та умови укладання договору фінансового лізингу.

Факторингові та форфейтингові операції банків. Трастові послуги. Послуги банків зі зберігання цінностей. Банківські гарантії та поручительства і відмінності між ними. Види банківських гарантій. Банківське страхування (bancassurance).

Тема 12. Регулювання діяльності банків.

Регулювання банківської діяльності. Адміністративне та індикативне регулювання.

Банківський нагляд. Форми банківського нагляду: вступний, попередній, поточний. Ризик-орієнтований нагляд. Застосування заходів впливу за порушення банками вимог банківського законодавства.

Тема 13. Економічні нормативи регулювання діяльності банків.

Економічні нормативи регулювання діяльності банків. Нормативи капіталу. Нормативи ліквідності. Нормативи кредитного ризику. Нормативи інвестування. Спеціальні значення економічних нормативів. Порядок розрахунку економічних нормативів. Контроль за дотриманням економічних нормативів та заходи впливу з боку НБУ за порушення їх значень.

Тема 14. Забезпечення фінансової стійкості банків.

Сутність фінансової стійкості банку та методи її оцінки. Рейтингування. Стрес-тестування. Фінансовий скоринг.

Доходи, витрати та фінансові результати банківської діяльності. Комісійні та процентні доходи і витрати. Рентабельність власного капіталу. Рентабельність активів. Чистий спред. Чиста процентна маржа.

Проблемний та неплатоспроможний банк. Ліквідація банку. Тимчасова адміністрація.

Рекомендована література:

Основна

1. Банківська система: навчальний посібник / укл.: П.О. Нікіфоров, О.М. Гладчук, М.Г. Марич, М.П. Фецишин. Чернівці: Чернівець. нац. ун-т ім. Ю.Федьковича. 2023. 224 с.

2. Ткач Є.В., Нікіфоров П.О. Фіскальна і монетарна політика: макроекономічний аналіз та інституційне середовище: навч. посіб. / Є. В. Ткач, П. О. Нікіфоров. Чернівці : Чернівець. нац. ун-т. ім. Ю. Федьковича. 2022. 240 с. URL: <https://archer.chnu.edu.ua/xmlui/handle/123456789/4734>

3. Мельник С. І., Шевченко Н. В., Висоцька І. Б. Банківська система : навчальний посібник у схемах і таблицях. Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2023. 184 с.

4. Банківська система: підручник / [М. Крупка, Є. Андрущак, Н. Пайтра та ін.] ; за ред. д-ра екон. наук, проф. М. Крупки. 2-ге вид., переробл. і доповн. Львів : ЛНУ ім. Івана Франка, 2023. 524 с.

5. Матвійчук Н. М. Банківська справа : конспект лекцій (електронне видання). 2025. 138 с.

Додаткова

1. Нікіфоров П.О., Ткач Є.В. Режим прямого таргетування інфляції у монетарній політиці НБУ: досвід застосування та оцінки. *Науковий вісник Чернівецького університету : Економіка : зб. наук. праць*. Вип. 840. Чернівці : Чернівецький національний університет, 2022. С. 40-47. URL: <https://archer.chnu.edu.ua/xmlui/handle/123456789/4825>

2. Пушак Я. Я., Шевченко Н. В. Особливості формування та управління ресурсами

банків в сучасних умовах. *Економічний вісник Донбасу*. 2022. Вип. 3 (69). С. 36–41.

3. Ситник Н. С., Прицак Я. М. Банківська система України в умовах війни: ризики та оцінка безпеки. 2023. *Молодий вчений*. № 6 (118). DOI: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2023-6-118-19>

4. Матвійчук Н. М., Борисюк О. В., Теслюк С. А. Оцінка ефективності депозитної політики банків в умовах воєнного стану. *Економічний часопис Волинського національного університету імені Лесі Українки*. 2024. Том 4 № 40. С. 94-102. <https://doi.org/10.29038/2786-4618-2024-04-94-102>

5. Матвійчук Н., Теслюк С., Проць Н. Оподаткування українських банків в умовах воєнного стану. *Київський економічний науковий журнал*, 2025. № 9, С. 190-195. <https://doi.org/10.32782/2786-765X/2025-9-25> <https://doi.org/10.32782/2786-765X/2025-9-25>

6. Матвійчук Н. М., Жигар Н. М., Петриняк А. Я. Чинники впливу на депозитну політику банків України. *Економіка та суспільство*. 2024. Вип. 63. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-63-59>

7. Теслюк С. А., Матвійчук Н. М., Левчук А. О. Фінансова безпека банківських установ в умовах цифровізації. *Економіка та суспільство*. 2024. Вип. 60. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-60-117>

8. Матвійчук Н. М. Сучасні тенденції розвитку державних банків в Україні. *Цифрова економіка та економічна безпека*. 2023. Вип. 6 (06). С. 86-91. URL: <https://doi.org/10.32782/dees.6-16>

Інтернет-ресурси

1. Закон України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення» в ред. від 09.01.25 р. за № 361-IX - URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/361-20#Text>

2. Закон України «Про платіжні послуги» в ред. від 24.11.2024 р. за № 1591- IX - URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1591-20#Text>

3. Інструкція про безготівкові розрахунки в національній валюті користувачів платіжних послуг: Постанова НБУ від 29.07.2022 № 163. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0163500-22#Text>

4. Інструкція про порядок регулювання діяльності банків в Україні: Постанова Правління Національного банку України № 368 від 28.08.2001 р. (із змінами та доповненнями). URL: <http://zakon.nau.ua>.

5. Основні засади грошово-кредитної політики на середньострокову перспективу. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/osnovni-zasadi-groshovo-kreditnoyi-politiki-na-serednostrokovu-perspektivu>

6. Офіційний сайт НБ. URL: www.bank.gov.ua.

7. Положення про застосування Національним банком України стандартних інструментів регулювання ліквідності банківської системи: постанова Національного банку від 17 вересня 2015 року № 615. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/v0615500-15>

8. Положення про ліцензування банків : Постанова НБУ від 22.12.2018 № 149. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0149500-18#Text>

9. Положення про порядок здійснення банками України вкладних (депозитних) операцій та операцій з ощадними сертифікатами банку: Постанова НБУ від 03.12.2003 № 516. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1256-03#Text>

10. Про банки і банківську діяльність: Закон України № 2121-III від 07.12.00 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2121-14>

11. Про валюту і валютні операції: Закон України від 21.06.2018 № 2473-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2473-19#Text>

12. Про затвердження Інструкції про порядок організації касової роботи банками та проведення платіжних операцій надавачами платіжних послуг в Україні: Постанова НБУ від

25.09.2018. № 103. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0103500-18#Text>

13. Про затвердження Положення про визначення банками України розміру кредитного ризику за активними банківськими операціями: Постанова НБУ від 30.06.2016 № 351. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0351500-16#Text>

14. Про затвердження Положення про здійснення банками фінансового моніторингу: Постанова НБУ № 189 від 14.05.2003. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0065500-20>

15. Про Національний банк України: Закон України 679-XIV від 02.09.2022 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/679-14#Text>

16. Про систему гарантування вкладів фізичних осіб: Закон України 4452-VI від 17.08.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4452-17#Text>

ОК СТРАХУВАННЯ

Тема 1. Сутність, принципи і роль страхування.

Необхідність страхового захисту як важливого засобу економічної безпеки суб'єктів господарювання та життєдіяльності людей. Форми організації фондів страхового захисту.

Виникнення та етапи розвитку страхування. Сутність страхування. Функції страхування. Принципи страхування: конкурентність; страховий ризик; страховий інтерес; максимальна сумлінність; відшкодування в межах реально завданих збитків; франшиза; суброгація; співстрахування і перестрахування; диверсифікація.

Тема 2. Класифікація страхування.

Поняття класифікації, її наукове та практичне значення. Ознаки класифікації: історичні, економічні, юридичні. Класифікація за об'єктами страхування. Класифікація за спеціалізацією страховика. Загальні види страхування. Страхування життя. Перестрахування. Галузі страхування та класи страхування.

Тема 3. Страхові ризики і їх оцінка.

Поняття ризику. Основні характеристики ризику. Управління ризиком. Види ризиків. Оцінка ризику й визначення доцільності його страхування. Страхові та нестрахові ризики. Структура та основи розрахунку страхових тарифів.

Тема 4. Страховий ринок.

Поняття страхового ринку. Суб'єкти страхового ринку. Роль посередників: страхові агенти і страхові брокери, перестраховий брокер, додатковий страховий агент. Перспективи розвитку страхового ринку в Україні. Сутність і завдання маркетингу в страхуванні. Страхові договори, порядок їх підготовки й укладення.

Тема 5. Страхова організація.

Форми організації страхових компаній в Україні. Порядок створення, функціонування та ліквідації страхових компаній. Товариства взаємного страхування. Спеціалізація страховиків.

Структура страхових компаній. Центральний офіс. Філії та представництва. Управління страховою компанією. Страхові об'єднання.

Тема 6. Державне регулювання страхової діяльності.

Необхідність і значення державного регулювання страхової діяльності. НБУ як орган регулювання діяльності страховиків. Реєстрація та ліцензування страховиків. Контроль за діяльністю страховиків.

Тема 7. Особисте страхування.

Страхування життя і його основні види. Змішане страхування життя. Довічне

страхування. Страхування до одруження. Страхування пенсій (ренти). Обов'язкові види страхування від нещасних випадків і професійних захворювань. Добровільне індивідуальне й колективне страхування від нещасних випадків. Медичне страхування.

Тема 8. Страхування майна.

Страхування майна юридичних осіб: суб'єкти і об'єкти страхування, страхові події, порядок укладання договорів, умови відшкодування збитків. Особливості страхування сільськогосподарських підприємств. Страхування транспортних засобів: автомобільного та іншого наземного, морського, авіаційного транспорту. Страхування вантажів. Страхування майна громадян: будівель і споруд, тварин, домашнього та іншого майна.

Тема 9. Страхування відповідальності.

Страхування цивільної відповідальності власників автотранспортних засобів. Моторне (транспортне) страхове бюро і його функції. Міжнародна система "Зелена картка". Страхування відповідальності роботодавців. Страхування відповідальності товаровиробників за якість продукції. Страхування професійної відповідальності. Страхування відповідальності за забруднення довкілля.

Тема 10. Перестрахування і співстрахування.

Необхідність і сутність перестрахування, стан і перспективи його розвитку. Методи перестрахування. Форми проведення перестраховувальних операцій. Співстрахування й механізм його застосування.

Тема 11. Доходи, витрати і прибуток страховика.

Склад доходів страховика. Витрати страховика: їх склад і економічний зміст. Собівартість страхової послуги. Визначення прибутку від страхової діяльності. Прибуток від інвестиційної діяльності. Оподаткування страховиків.

Тема 12. Фінансова надійність страхової компанії.

Поняття фінансової надійності страховика. Фінансові методи забезпечення надійності страхових компаній. Платоспроможність страховика, умови її забезпечення. Власні кошти страховика. Технічні резерви, їх склад. Показники платоспроможності.

Рекомендована література:

Основна

1. Страхування: навчальний посібник / [Ситник Н. С., Стасишин А. В., Попович Д. В.]. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2025. 512 с.
2. Сосновська О.О. Страхування: навчальний посібник / О.О. Сосновська. К.: Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2021. 328 с.
3. Мельник Т. А., Сибірцев В. В. Страхування: навчальний посібник / Мельник Т. А., Сибірцев В. В. -Кропивницький: ПП «Ексклюзив Систем», 2022. 307с.
4. Страхові послуги: у схемах і таблицях: навч. посібн. / укл.: М.П. Федішин. Чернівці: Чернівець. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2023. 208 с.
5. Фінанси страхових організацій: у схемах і таблицях: навч. посібник / укл.: М.П.Федішин, Л.В. Попова, С.С. Кучерівська. Чернівці: Чернівець. нац. ун-т ім. Ю.Федьковича. 2023. 228 с.
6. Борисюк О.В. Страховий менеджмент: конспект лекцій. Луцьк: Волинський національний університет імені Лесі Українки, 2022. 102 с.

Додаткова

1. Борисюк О. В., Ткачук Н. В. Моніторинг бізнес-процесів страховиків в умовах

цифровізації. *Економіка, фінанси, право*. 2024, № 10. С. 84-88. DOI: <https://doi.org/10.37634/efp.2024.10.18>

2. Борисюк О.В., Дацюк-Томчук М.Б., Петриняк А.Я. Особливості продажу страхових продуктів в умовах цифровізації. *Цифрова економіка та економічна безпека*. № 2 (11) (2024). С.3-8. DOI: <https://doi.org/10.32782/dees.11-1>.

3. Борисюк О.В., Ткачук Н.В. Моніторинг бізнес-процесів страховиків в умовах цифровізації. *Економіка, фінанси, право*, № 10, 2024.с. 84-88.

4. Борисюк О. В., Дацюк-Томчук М. Б. Позитиви та проблеми впровадження цифрових технологій в страховій діяльності. *Економіка та суспільство*. (68). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-68-35>.

5. Борисюк О. В. Шматковська Т., Дацюк-Томчук М. Драйвери та бар'єри розвитку фінтех на фінансовому ринку. *Економічний часопис Волинського національного університету імені Лесі Українки*, 2021. 3 (27), 44-53. <https://doi.org/10.29038/2786-4618-2021-03-44-53>.

6. Борисюк О.В., Дацюк-Томчук М.Б. Телематичне страхування як драйвер управління страховою компанією в Україні. *Наукові перспективи*. 2025. №4 (58). С. 464-473. [https://doi.org/10.52058/2708-7530-2025-4\(58\)-464-473](https://doi.org/10.52058/2708-7530-2025-4(58)-464-473).

Інтернет-ресурси

12. Законодавство України: веб-сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua>.

13. Ліга страхових організацій України (ЛІСОУ). URL: <http://uainsur.com>.

14. Національна бібліотека України імені В.І.Вернадського: веб-сайт. URL: <http://www.irbis-nbuv.gov.ua>.

15. Національний банк України веб-сайт. URL: www.bank.gov.ua.

16. Про акціонерні товариства : Закон України 27 липня 2022 року № 2465-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2465-20#Text>.

17. Про обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів: Закон України 21 травня 2024 року № 3720-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3720-20#Text>.

18. Про страхування: Закон України від 07.03.1996 №85/96-ВР зі змінами та доповненнями. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1909-20#Text>.

19. Про фінансові послуги та фінансові компанії. Закон України від 14 грудня 2021 року. № 1953-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1953-20#n1134>.

20. Цивільний кодекс України. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/435-15>.

ОК ФІНАНСОВИЙ РИНОК

Тема 1. Сутність і структура фінансового ринку.

Місце фінансового ринку в фінансовій системі. Сутність і функції фінансового ринку. Структура фінансового ринку. Суб'єкти фінансового ринку. Фінансові активи і фінансові інструменти. Глобалізація фінансових ринків: причини, фактори, наслідки.

Тема 2. Регулювання фінансового ринку.

Сутність регулювання фінансового ринку: принципи, напрями, рівні та форми регулювання. Державне регулювання фінансового ринку України: сутність, сфери та важелі регулювання. Внутрішнє регулювання фінансового ринку. Міжнародні норми банківського регулювання та нагляду. Сучасні проблеми регулювання фінансового ринку, необхідність створення нової концепції регулювання. Моделі реорганізації системи регулювання та нагляду в Україні в контексті євроінтеграційних процесів.

Тема 3. Фінансові інструменти.

Сутність та види фінансових інструментів. Характеристики фінансових інструментів: період обігу, податковий статус, поворотність, подільність, конвертованість, валюта платежу,

ліквідність, дохідність. Оцінювання фінансових інструментів. Внутрішня вартість фінансового інструменту. Фінансові втрати і фінансові витрати. Премія за ліквідність фінансового інструменту.

Тема 4. Грошово-кредитний ринок.

Загальна характеристика грошово-кредитного ринку, функції, учасники, попит і пропозиція на грошовому ринку. Сутність та особливості функціонування грошового ринку. Сутність грошового ринку. Структура та основні інструменти грошового ринку. Ринок капіталів: сутність, функції, організація. Кредитний ринок: основи організації та види кредитів. Банки як основні учасники кредитного ринку.

Тема 5. Інструменти кредитного ринку.

Загальна характеристика кредитних грошей. Чеки, векселі на кредитному ринку. Електронні гроші. Еквасер. Еквайринг. Банківський акцепт. Ощадні (депозитні) сертифікати. Переваги та недоліки операцій з ощадними (депозитними) сертифікатами. Депозитні сертифікати НБУ. Іпотечні сертифікати. Сертифікати ФОН.

Тема 6. Валютний ринок.

Становлення національної та світової валютних систем. Поняття, функції та суб'єкти валютного ринку. Валютний курс. Валютні операції. Валютний трейдинг. Прогнозування валютних курсів. Валютне регулювання та курсова політика центрального банку.

Тема 7. Валютні операції.

Загальна характеристика та види валютних операцій. Конверсійні операції. Операції із залучення та розміщення валютних цінностей. Неторгові операції. Конверсійні та інтервенційні операції. Валютні операції з негайною поставкою. Форвардні валютні операції. Ф'ючерсні валютні операції. Валютні свопи. Валютні операції з негайною поставкою. Формування цін у строкових контрактах. Операції з банківськими металами.

Тема 8. Фондовий ринок.

Основи функціонування фондового ринку. Сутність, функції, принципи функціонування фондового ринку. Класифікація фондових ринків. Фінансові інструменти фондового ринку. Класифікація цінних паперів. Інвестиційні властивості цінних паперів. Рейтингова оцінка цінних паперів. Фундаментальний та технічний аналіз фондового ринку. Інвестиційні стратегії на фондовому ринку. Біржові операції. Фондові ринки та фондові біржі світу. Рейтинги та біржові індекси. Професійна діяльність на фондовому ринку. Національна депозитарна система. Сучасний фондовий ринок України: проблеми та шляхи їх вирішення.

Тема 9. Пайові цінні папери.

Акції як основний вид пайових цінних паперів. Переваги та недоліки іменних акцій. Права власників простих акцій. Види цін на акції. Номінальна ціна. Емісійна ціна та інкова ціна цінних паперів. Оцінювання простих акцій. Депозитарні розписки. Учасники розміщення депозитарних розписок. Інвестиційні сертифікати.

Тема 10. Богові цінні папери.

Облігація як основний вид боргових цінних паперів. Переваги емісії облігацій. Основні види облігацій. Ціни на облігації. Дохідність облігацій. Конвертовані облігації. Державні облігації. Єврооблігації. Казначейські зобов'язання.

Тема 11. Ринок похідних фінансових інструментів.

Основи організації та функціонування ринку похідних цінних паперів. Види похідних фінансових інструментів. Основні засоби аналізу ринку похідних фінансових інструментів.

Рекомендована література:

Основна

1. Борисюк О. В. Фінансові інститути та фінансові ринки: конспект лекцій. Луцьк: Волинський національний університет імені Лесі Українки, 2021. 105 с.
2. Борисюк О. В. Фінансові інститути та фінансові ринки: методичні рекомендації до практичних занять. Луцьк: Волинський національний університет імені Лесі Українки, 2021. 27 с.
3. Борисюк О. В. Фінансові інститути та фінансові ринки: методичні рекомендації до самостійної роботи. Луцьк: Волинський національний університет імені Лесі Українки, 2021. 34 с.
4. Фінансовий ринок: Навчальний посібник / Н. В. Трусова, С. А. Нестеренко, І. Є. Якушева та ін. Мелітополь: Видавничий будинок ММД, 2021. 236 с.
5. Слав'юк Н. Р. Ринок фінансових послуг: навч. посіб. / Н. Р. Слав'юк, С. В. Глущенко. Київ: НаУКМА, 2022. 206 с.
6. Фінансовий ринок: Навчальний посібник / Н. В. Трусова, С. А. Нестеренко, І. Є. Якушева та ін. Мелітополь: Видавничий будинок ММД, 2021. 236 с.
7. Слав'юк Н. Р., Глущенко С. В. Ринок фінансових послуг: навч. посіб. К.: НаУКМА, 2022. 206 с.

Додаткова

1. Борисюк О.В., Дацюк-Томчук М.Б., Перспективи розвитку бігтех-компаній у платіжній сфері на фінансовому ринку. *Економіка та суспільство*. 2023. № 51 DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-51-19>.
2. Борисюк, О., Матвійчук, Н., & Хмелярська, Л. Особливості розвитку фінансового ринку під час війни. *Економіка та суспільство*, 2024. № 60. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-60-76>.
3. Карлін М.І. Борисюк О.В. Звірко А. Проблеми і перспективи розвитку банківських установ на фінансовому ринку в контексті забезпечення фінансової безпеки. *Економічний часопис ВНУ*. 2024. №1. С.88-96.
3. Борисюк О. В, Ткачук Н. В. Основні тригери запровадження цифрової валюти « е-гривня» в Україні. *Наукові інновації та передові технології*. 2024. №5 (33). С.696-706.
4. Борисюк О.В., Дацюк-Томчук М.Б., Ліповська-Маковецька. Імперативи розвитку фінансового ринку в умовах цифровізації. *Економічний часопис СХУ імені Лесі Українки*. 2020. Том 2 № 22., С.168-176.

Інтернет-ресурси

21. Законодавство України: веб-сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua>.
22. Ліга страхових організацій України (ЛІСОУ). URL: <http://uainsur.com>.
23. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського: веб-сайт. URL: <http://www.irbis-nbuv.gov.ua>.
24. Національний банк України веб-сайт. URL: www.bank.gov.ua.
25. Офіційний сайт Державного комітету статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
26. Офіційний сайт Міжнародного валютного фонду. URL: <http://www.imf.org>
27. Офіційний сайт Міністерства фінансів України. URL: <http://www.minfin.gov.ua>.
28. Офіційний сайт Світового банку. URL: <http://www.worldbank.org>.
29. Про фінансові послуги та фінансові компанії. Закон України від 14 грудня 2021 року. № 1953-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1953-20#n1134>.
30. Цивільний кодекс України. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/435-15>.
31. Rising to the challenge: M&A in Ukraine. URL: https://aequo.ua/content/news/files/aequo_ma_research_2022_1492069611_ua.pdf.

ОК ФІНАНСИ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ

Тема 1. Основи фінансів суб'єктів господарювання.

Поняття та функції фінансів суб'єктів господарювання. Зміст та основні завдання фінансової діяльності суб'єктів господарювання. Система фінансових відносин підприємства. Поняття фінансового механізму підприємства та характеристика основних його елементів. Організація фінансової роботи на підприємстві.

Тема 2. Особливості фінансування підприємств різних організаційно-правових форм ведення бізнесу.

Критерії вибору організаційно-правової форми ведення бізнесу. Фінансова діяльність товариств з обмеженою та додатковою відповідальністю. Фінансова діяльність акціонерних товариств. Фінансова діяльність державних та комунальних підприємств. Фінансова діяльність суб'єктів господарювання без створення юридичної особи.

Тема 3. Власний капітал суб'єктів господарювання.

Власний капітал підприємства: сутність та функції. Складові власного капіталу суб'єктів господарювання. Порядок формування статутного капіталу акціонерних товариств.

Тема 4. Доходи і фінансові результати від господарської діяльності.

Класифікація доходів підприємницьких структур за джерелами формування. Чистий прибуток підприємства та порядок його розрахунку. Розподіл і використання прибутку підприємств. Факторний аналіз прибутковості підприємства.

Тема 5. Організація грошових розрахунків суб'єктів господарювання.

Грошові розрахунки в діяльності суб'єктів господарювання. Готівкові розрахунки суб'єктів господарювання. Принципи ведення підприємством касових операцій. Безготівкові розрахунки підприємств. Характеристика форм безготівкових розрахунків суб'єктів господарювання. Розрахунково-платіжна дисципліна.

Тема 6. Грошові потоки суб'єктів господарювання.

Сутність грошових потоків підприємств та їх класифікація. Методи розрахунку чистого грошового потоку підприємства. Показники аналізу грошових потоків підприємств. Політика управління грошовими потоками суб'єктів господарювання.

Тема 7. Оподаткування суб'єктів господарювання.

Базові засади оподаткування суб'єктів господарювання. Особливості оподаткування прибутку суб'єктів господарювання. Непряме оподаткування суб'єктів господарювання. Місцеві податки і збори. Екологічний податок та платежі за ресурси.

Тема 8. Дивідендна політика на підприємстві.

Зміст, значення та основні завдання дивідендної політики підприємства. Теорії дивідендної політики. Фактори впливу на дивідендну політику. Порядок нарахування та форми виплати дивідендів. Оцінка ефективності дивідендної політики підприємства.

Тема 9. Фінансування підприємства за рахунок запозичених ресурсів.

Позиковий капітал підприємства: суть, форми кредитування підприємств банківськими установами. Кредитоспроможність позичальника та методика її оцінки. Порядок нарахування процентів за депозитними і кредитними операціями. Фінансовий аналіз зобов'язань підприємства.

Тема 10. Фінансове забезпечення та ефективність інвестицій суб'єктів

господарювання.

Капітальні інвестиції підприємств та джерела їх фінансування. Проектний аналіз інвестицій. Фінансова оцінка ефективності інвестицій в основний капітал. Фінансові інвестиції підприємств: суть та форми здійснення. Фінансова оцінка ефективності інвестування в цінні папери.

Тема 11. Фінансова звітність підприємства як інформаційна основа прийняття управлінських рішень.

Вимоги до складання фінансової звітності підприємства. Баланс підприємств: загальна характеристика, призначення та структура. Призначення та порядок складання звіту про фінансові результати підприємства. Особливості формування Звіту про рух грошових коштів підприємства. Загальна характеристика Звіту про власний капітал підприємства. Звіт суб'єкта малого підприємництва.

Тема 12. Оцінювання фінансового стану підприємства.

Методи оцінювання фінансового стану суб'єкта господарювання. Оцінювання майнового стану підприємства. Аналіз структури джерел коштів та їх використання. Фінансовий аналіз дебіторської та кредиторської заборгованості. Оцінювання фінансової стійкості підприємства. Оцінювання ліквідності та платоспроможності підприємства. Система показників рентабельності підприємства. Оцінювання ділової активності підприємства. Оцінка становища підприємства на ринку цінних паперів.

Тема 13. Фінансова санація та банкрутство суб'єктів господарювання.

Фінансова криза на підприємстві: сутність та фактори виникнення. Основи фінансової санації підприємств. Фінансові джерела санації підприємств. Оцінка ймовірності банкрутства підприємства. Порядок оголошення підприємства банкрутом і механізм розподілу конкурсної маси.

Тема 14. Фінансовий контролінг на підприємстві

Сутність фінансового контролінгу. Організація фінансового контролінгу на підприємстві. Методичний інструментарій оперативного фінансового контролінгу. Бюджетування в системі фінансового контролінгу. Фінансова діагностика та моніторинг в системі фінансового контролінгу. Стратегічний фінансовий контролінг на підприємстві. Контролінг витрат. Внутрішній фінансовий контроль на підприємстві.

Рекомендована література:

Основна:

1. Фінанси підприємств: підручник / за заг. ред. В. В. Сокурєнка. 2-ге вид., допов. та перероб. Харків: ХНУВС, 2022. 292 с.
2. Стащук О. В., Шматковська Т. О. Фінанси суб'єктів господарювання: конспект лекцій. Луцьк (електронне видання), 2022. 110 с.
3. Марусяк Н.Л. Фінанси підприємств: навч. посіб.: 2-ге вид., перероб. і доп. Чернівці: Чернівець. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2023. 176 с.
4. Стащук О. В. Фінансова звітність підприємств: практикум для здобувачів освітнього ступеня «бакалавр» спеціальності 072 Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок». Луцьк: Волинський національний університет імені Лесі Українки, 2024. 60 с.
5. Ярошевич Н.Б. Фінанси диверсифікованих підприємств: Навчальний посібник. Львів: «Новий Світ-2000», 2023. 327 с.
6. Бердар М.М. Фінанси підприємств: навчальний посібник. Київ: Центр учбової літератури, 2023. 352 с.

Додаткова:

1. Стащук, О., Шостак, Л., & Булик, Д. (2022). Банкрутство підприємств в умовах

воєнного стану. *Економіка та суспільство*, (44). URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-44-29>

2. Закон України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні» від 16.07.99 № 996-XIV зі змінами та доповненнями. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/996-14>

3. Фінанси підприємств: збірник тестів для поточного і підсумкового контролю знань для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти денної та заочної форми здобуття освіти зі спеціальностей 072 «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок», 051 «Економіка», 071 «Облік і оподаткування», 073 «Менеджмент», 281 «Публічне управління та адміністрування» / Держ. біотехнол. ун-т; уклад.: О.Г. Малій, О.В. Горох. Харків: [б. в.], 2023. 93 с.

4. Безкоровайна, Л. В. (2023). Проблеми формування показників фінансової звітності підприємств України за МСФЗ. Підприємництво і торгівля, (39), 17-24. URL: <https://doi.org/10.32782/2522-1256-2023-39-02>

5. Маліков, В., Новіченко, Л., & Стойка, Н. (2023). Бухгалтерська звітність: вимоги та складові. *Економіка та суспільство*, (57). URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-57-86>

6. Стащук О., Шикун В. Фінансова безпека суб'єктів господарювання сектора малого підприємництва. (2024). *Економічний часопис Волинського національного університету імені Лесі Українки*, 1(37), 105-110. URL: <https://doi.org/10.29038/2786-4618-2024-01-105-110>

7. Стащук О. В., Жигар Н. М. Формування та використання прибутку суб'єктів господарювання в умовах воєнного стану. *Економічний часопис Волинського національного університету імені Лесі Українки*, 2022. 3 (31), С. 12-17. URL: <https://doi.org/10.29038/2786-4618-2022-03-12-17>

Інтернет-ресурси

1. Аналітичні матеріали Державного комітету статистики України URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>

2. Законодавча база України URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/>

3. Конституція України: Закон від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua>

4. Офіційний веб-портал Верховної Ради України URL: <http://sfs.gov.ua/>

5. Офіційний веб-портал Державної фіскальної служби України URL: <http://sfs.gov.ua/>

6. Офіційний веб-сайт Державної аудиторської служби URL: <http://www.dkrs.gov.ua/kru/uk/index>

7. Офіційний сайт Агентства з розвитку інфраструктури фондового ринку України «SMIDA»: URL: <https://smida.gov.ua/>

8. Офіційний сайт Міністерства фінансів України URL: <http://www.minfin.gov.ua>

9. Офіційний сайт Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку. URL: <http://www.ssmc.gov.ua>

10. Податковий кодекс України. URL: <http://www.rada.kiev.gov.ua>

ОК БЮДЖЕТНА СИСТЕМА

Тема 1. Бюджетна система України та її бюджетний устрій.

1. Становлення та розвиток бюджетних відносин в Україні. Визначення та структура бюджетної системи України. Бюджетний устрій. Сутність, функції та призначення бюджету. Принципи бюджетної системи України.

Тема 2. Бюджетна політика та бюджетний механізм.

Бюджетний механізм. Нормативно-правове забезпечення функціонування бюджету. Бюджетна планування Бюджетне прогнозування, його основні методи. Бюджетний процес. Бюджетний період. Середньострокове бюджетна планування. Основні напрями бюджетної

політики на 2026 - 2028 роки. Порядок розробки закону про державний бюджет

Тема 3. Бюджетна класифікація та структура бюджету

Сутність та значення бюджетної класифікації. Класифікація доходів бюджету. Бюджетна класифікація видатків бюджету. Бюджетна класифікація фінансування бюджету та державного боргу.

Тема 4. Система доходів та видатків бюджетів. Міжбюджетні відносини в Україні.

Система розмежування доходів бюджетів. Система розмежування видатків бюджетів. Система розмежування та критерії видатків місцевих бюджетів. Склад доходів та видатків бюджет розвитку місцевих бюджетів. Нормативи зарахування податків і зборів до бюджетів. Цільові бюджетні фонди органів державної влади. Особливості формування місцевих бюджетів та здійснення місцевих запозичень і надання місцевих гарантій. Сутність та види міжбюджетних трансфертів. Методика розрахунку вирівнювальних трансфертів в Україні Індекс податкоспроможності та формула для його розрахунку. Формули для обчислення сум базової (реверсної) дотацій. Міжбюджетні відносини та бюджетне регулювання

Тема 5. Бюджетне фінансування.

Сутність та принципи бюджетного фінансування. Форми бюджетного фінансування. Методи та норми бюджетного фінансування. Суб'єкти та порядок бюджетного фінансування.

Тема 6. Фінансове забезпечення соціальних гарантій населення.

Сутність та необхідність системи соціального захисту. Складові системи соціального захисту населення. Джерела фінансування соціальних гарантій та склад видатків на соціальний захист. Види та розміри соціальних виплат. Прожитковий мінімум забезпечення сум державної соціальної допомоги малозабезпеченим сім'ям.

Тема 7. Загальні основи бюджетного фінансування.

Сутність, види та загальна структура кошторису доходів і видатків бюджетної установи. Види кошторисів доходів і витрат бюджетної установи, їх розгляд і затвердження. Зміст лімітної довідки і штатного розпису та плану асигнувань із загального фонду бюджету. Зміст основних кодів видатків кошторису бюджетної установи. Порядок визначення посадового окладу працівників бюджетних установ

Тема 8. Видатки бюджетів на фінансування охорони здоров'я.

Видатки бюджетів на охорону здоров'я. Основні сітьові показники для складання фінансових планів і кошторисів закладів охорони здоров'я. Розрахунки основних статей витрат для розробки фінансових планів закладів охорони здоров'я. Напрямки реформування системи охорони здоров'я.

Тема 9. Формування видатків на освіту та культуру.

Система освіти в Україні та джерела її фінансування. Основні сітьові показники для розрахунку кошторисів. Склад видатків на освіту. Нормування витрат бюджетної установи. Визначення кількості учнів у школі (школі-інтернаті) та визначення кількості годин навчального навантаження. Особливості розрахунку фонду оплати праці педагогічним працівникам загальноосвітнього навчального закладу. Визначення кількості студентів у ЗВО та визначення професорсько-викладацького складу ЗВО. Розрахунок витрат за КЕКВ. Фінансування професійно-технічних закладів. Фінансування бюджетних наукових установ

Тема 10. Видатки бюджету на фінансування інших галузей соціокультурної сфери

та розвитку економіки.

Групи видатків за функцією духовний та фізичний розвиток. Загальні основи фінансування культурно-мистецьких закладів. Особливості розробки індивідуального кошторису культурно-мистецької установи. Фінансове забезпечення розвитку фізкультури, спорту, рекреації та туризму. Необхідність і склад витрат на розвиток економіки. Видатки бюджету на соціальний захист населення

Тема 11. Видатки бюджету на фінансування державного управління, національної оборони та правоохоронної діяльності.

Бюджетні видатки на державне управління. Бюджетні видатки на національну оборону. Видатки бюджету на правоохоронну діяльність і безпеку держави.

Тема 12. Бюджетний дефіцит та джерела його фінансування.

Бюджетний дефіцит як економічна категорія та показник стану бюджету. Причини виникнення та джерела покриття бюджетного дефіциту. Регулювання бюджетного дефіциту.

Тема 13. Державний кредит.

Економічна сутність та форми функції, принципи державного кредиту. Характеристики державного кредиту. Напрями використання державного кредиту в Україні.

Тема 14. Управління та обслуговування державного бюджету.

Сутність та види державного боргу. Граничні обсяги державного боргу. Загальні основи управління державним боргом та здійснення місцевих запозичень. Проблеми управління зовнішнім державним боргом. Обслуговування державного боргу та управління ним. Проблеми дефіциту бюджету.

Рекомендована література:

Основна

1. Проць В.І. Бюджетна система: практикум для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 072 Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок ОП Фінанси і кредит. Луцьк: Волинський національний університет імені Лесі Українки, 2024. 60 с.

2. Конспект лекцій з дисципліни «Бюджетна система» для підготовки до єдиного фахового вступного випробування за спеціальністю 072 «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок». Полтава: Національний університет імені Юрія Кондратюка, 2023. 104 с.

3. Бюджетна система України: навчальний посібник в схемах і таблицях / С. В. Качула, Г. Є. Павлова, Л. В. Лисяк, Добровольська О.В., Л. І. Катан. Дніпро: Монолит, 2021. 332 с.

4. Бюджетна система: підручник / за ред. д. е. н., проф. В. Г. Дем'янишина, д. е. н., проф. О. П. Кириленко та д. е. н., проф. З. М. Лободіної. Тернопіль: ЗУНУ, 2020. 624 с

5. Бюджетний кодекс України. Закон України від 08.07.2010 р. № 2456 – VI. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>.

6. Бюджетна система: методичні рекомендації до самостійної роботи студентів спеціальності 072 "Фінанси, банківська справа та страхування" освітньої програми "Фінанси і кредит" першого (бакалаврського) рівня / уклад. С. В. Юшко. Харків: ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2022. 81 с.

7. Фінанси: підруч. / за ред. д.е.н., проф. А. І. Крисоватого. Тернопіль: Університетська думка, 2024. 632 с.

8. Проць Н.В. Місцеві фінанси: конспект лекцій. Луцьк. ВНУ ім. Лесі Українки, 2024. 180 с.

9. Проць Н.В., Ткачук Н. В., Проць В.І. Місцеві фінанси: практикум для здобувачів

першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 072 Фінанси, банківська справа, та страхування ОП Фінанси і кредит денної та заочної форм навчання. Луцьк: Волинський національний університет імені Лесі Українки, 2023. 122 с.

10. Фінансове забезпечення органів місцевого самоврядування: концептуалізація, практика та пріоритети: монографія / М. І. Карлін, В. І. Проць, Н. В. Проць. Луцьк: Вежа-Друк, 2023. 252 с.

Додаткова

1. Проць Н. В., Костенюк Т. Міжбюджетні відносини в системі бюджетного регулювання. *Економічний часопис Волинського національного університету імені Лесі Українки*. 4, 36 (Jan. 2024), 57–65. DOI:<https://doi.org/10.29038/2786-4618-2023-04-57-65>

2. Prots, V., Mykola, K. Prots, N., & Stashchuk, O. (2024). Modelling the influence of factors on the formation of local budget income. *Economics - innovative and economics research journal*, 12(3). <https://doi.org/10.2478/eoik-2024-0044> DOI: <https://doi.org/10.2478/eoik-2024-0044>

3. Проць Н. В., Демчук Н.В. Актуальні проблеми формування місцевих бюджетів в умовах воєнного стану. *Економічний часопис Волинського національного університету імені Лесі Українки*. Том. 4 № 32 (2022) С. 62-70.

4. Проць Н.В., Матвійчук Н.М. Особливості забезпечення фінансової спроможності територіальної громади (на прикладі Любешівської територіальної громади Волинської області). *Східна Європа: економіка, бізнес та управління*. 2022. № 3 (36). С.125-129 URL: <http://www.easterneurope-ebm.in.ua/index.php/vipusk-36-2022>

5. Проць Н. В., Руденко А. Формування та використання коштів бюджетів територіальних громад. *Економічний часопис Волинського національного університету імені Лесі Українки*. Том. 2 № 30 (2022) С.46-55. <https://echas.vnu.edu.ua/index.php/echas/article/view/752/609>

6. Особливості фінансово-бюджетного контролю URL: <https://decentralization.gov.ua/uploads/library/file/370/control.pdf>

7. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21 трав. 1997 р. № 280/97-ВР. Київ: Парлам. вид-во, 1997. 100 с.

8. Про схвалення Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні: розпорядження Кабінету Міністрів України від 01 квітня 2014 р. № 333-р. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/333-2014-%D1%80#n8>.

9. Про утворення та ліквідацію районів. Пояснювальна записка до проекту Постанови Верховної Ради України від 12 квіт. 2020 р. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_2?id=&pf3516=3650&skl.

10. Податковий кодекс України від 02 груд. 2010 р. № 2755-VI. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2755-17>.

11. Про внесення змін до методики формування спроможних територіальних громад: Постанова Кабінету Міністрів України від 24 січ. 2020 р. № 34. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/34-2020-%D0%BF#Text>

12. Пілотні проекти ДПП в Україні станом на 01.01.2018 р. URL: <http://www.rdp.a.regionet.org.ua/78>.

Інтернет-ресурси

1. Законодавство України: веб-сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua>

2. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського: веб-сайт. URL: <http://www.irbis-nbuv.gov.ua>.

3. Офіційний сайт Державного комітету статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>.

4. Офіційний сайт Міністерства фінансів України. URL: <http://www.minfin.gov.ua>.

5. Про фінансові послуги та фінансові компанії. Закон України від 14 грудня 2021 року. № 1953-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1953-20#n1134>.

6. Цивільний кодекс України. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/435-15>.

ОК ПОДАТКОВА СИСТЕМА

Тема 1. Теоретичні основи оподаткування.

Сутність податків. Податки та інші форми платежів до бюджету: плата, внески, збори. Визначення податків, їх характерні ознаки.

Функції податків. Фіскальна функція, механізм її реалізації. Регулююча функція. Основні напрями податкового регулювання. Елементи податку. Тверді прогресивні та регресивні ставки податків.

Класифікація податків, її ознаки. Поділ податків за економічним змістом. Класифікація податків за економічною ознакою об'єкта оподаткування. Класифікація за ознакою органів державної влади, які їх встановлюють. Класифікація податків залежно від способів їх справляння.

Види прямих податків. Реальні податки, особисті податки. Переваги і недоліки прямих податків, проблеми їх справляння.

Види непрямих податків: акцизи, фіскальні монополії, мито. Акцизи, їх види. Переваги та недоліки непрямих податків, їх місце в податковій системі.

Тема 2. Податкова система та забезпечення її функціонування

Склад та структура податкової системи України, законодавчі акти, що її регламентують. Принципи побудови податкової системи України, їх реалізація. Податкова політика.

Основи та організація податкової роботи. Контролюючі органи, їх характеристика, правове регулювання діяльності.

Податкова служба держави, склад податкової служби України. Організаційна структура та функції державної податкової адміністрації. Права й відповідальність працівників державної податкової служби.

Облік платників і надходжень податків. Порядок реєстрації платників.

Тема 3. Оподаткування доходів фізичних осіб.

Оподаткування доходів фізичних осіб у системі оподаткування населення. Основи оподаткування доходів фізичних осіб. Характеристика платників податку. Характеристика об'єктів оподаткування.

Загальний оподатковуваний дохід. Характеристика податкової знижки при оподаткуванні доходів фізичних осіб. Податкові соціальні пільги, порядок їх надання фізичним особам. Ставки податку на доходи фізичних осіб.

Порядок нарахування, утримання, сплати та перерахування податку до бюджету.

Особливості оподаткування окремих видів доходів. Оподаткування доходів від надання нерухомості в оренду. Оподаткування операцій з продажу об'єктів нерухомого майна. Оподаткування операцій з продажу рухомого майна. Оподаткування доходу, отриманого платником податку внаслідок прийняття ним у спадщину коштів майна, майнових чи немайнових прав.

Порядок сплати перерахування податку до бюджету. Порядок подання річної декларації про майновий стан і доходи. Оподаткування доходів громадян від підприємницької діяльності. Військовий збір. Єдиний соціальний внесок.

Тема 4. Податок на прибуток підприємств.

Податок на прибуток: основні елементи податку. Платники і ставки податку на прибуток з числа резидентів та нерезидентів.

Об'єкт оподаткування. Порядок визначення прибутку як об'єкта оподаткування, його економічний зміст і кількісна визначеність.

Порядок формування доходів для цілей оподаткування. Структура доходів окремих категорій платників. Витрати підприємств для визначення прибутку, їх склад. Амортизаційні відрахування як специфічні витрати. Оподаткування прибутком операцій особливого виду.

Пільги з податку на прибуток, види пільг, їх направленість та регулююче призначення. Умови застосування окремих пільг. Особливості прибуткового оподаткування платників різних галузей, окремих видів доходів.

Порядок обчислення та сплати податку на прибуток. Строки й порядок розрахунків з податку за фактичними даними на основі бухгалтерської звітності платників. Декларація з податку на прибуток, її характеристика, порядок заповнення та подання.

Податкові різниці. Мінімальне податкове зобов'язання. Податкове стимулювання розвитку цифрової економіки в Україні. Оподаткування операторів валютного ринку.

Тема 5. Податок на додану вартість.

Сутність та зміст ПДВ, його роль у податковій системі України, зародження та розвиток. Методика включення податку в ціну.

Платники і ставки податку. Порядок реєстрації платником ПДВ. Об'єкт оподаткування. База оподаткування ПДВ та порядок її визначення для операцій різних видів. Пільги по ПДВ, їх направленість та дія.

Податкові зобов'язання та податковий кредит при обчисленні податку на додану вартість. Особливості визначення податкового зобов'язання та кредиту. Бюджетне відшкодування ПДВ. Порядок подання податкової декларації та строки сплати до бюджету. Строки подання декларацій. Порядок оподаткування ПДВ електронних послуг від нерезидентів. Особливості оподаткування підприємств малого бізнесу, що оподатковуються за спрощеною системою оподаткування.

Тема 6. Акцизний податок.

Акцизний податок як форма специфічних акцизів. Особливості акцизного оподаткування в Україні та його значення в податковій системі держави.

Платники акцизного збору, об'єкт оподаткування. База оподаткування та ставки податку. Перелік підакцизних товарів. Методика обчислення сум акцизного податку, що підлягають сплаті до бюджету. Порядок включення акцизного податку у ціну товарів. Пільги по податку. Специфіка оподаткування акцизним податком алкогольних напоїв та тютюнових виробів. Особливості оподаткування акцизним податком транспортних засобів.

Специфіка оподаткування нафтопродуктів.

Звітність по акцизному податку. Особливості маркування підакцизних товарів. Строки сплати акцизного податку та подання декларації. Штрафні санкції за порушення нарахування і сплати акцизного податку.

Тема 7. Мито як фіскальний інструмент та засіб митного регулювання.

Зміст та види мита. Ввізне та вивізне мито. Митна територія та митний контроль, ввезення, вивезення та транзит товарів, митна декларація і декларанти. Мито як джерело доходів бюджету, митна політика.

Платники, об'єкт та база оподаткування митом. Ставки мита. Звільнення від оподаткування митом (податкові пільги). Порядок нарахування та сплати мита до бюджету. Митне оформлення. Митне декларування. Митна декларація, порядок її подання.

Визначення товарної позиції. Визначення країни походження товарів. Визначення митної вартості, її достовірності. Методи визначення митної вартості товарів. Порядок обчислення суми мита. Контроль за своєчасність перерахування суми мита до бюджету. Порядок нарахування податку на додану вартість на товари, що імпортуються.

Особливості контролю митних органів за сплатою мита, податку на додану вартість та акцизного збору, з товарів, що переміщуються через митний кордон України громадянами. Товари, що не підлягають оподаткуванню при ввезенні на митну територію України.

Тема 8. Екологічний податок.

Сутність та значення екологічного оподаткування. Елементи екологічного податку:

платники, об'єкт та база оподаткування, ставки. Порядок обчислення екологічного податку, подання податкової звітності та сплати. Особливості розподілу екологічного податку між бюджетами в Україні. Роль екологічного податку у суспільних фінансах України. Проблеми та перспективи вдосконалення екологічного оподаткування в Україні.

Тема 9. Рентна плата.

Рентна плата за користування надрами для видобування корисних копалин. Рентна плата за користування надрами в цілях, не пов'язаних з видобуванням корисних копалин. Рентна плата за користування радіочастотним ресурсом України. Рентна плата за спеціальне використання води. Рентна плата за спеціальне використання лісових ресурсів. Рентна плата за транспортування нафти і нафтопродуктів магістральними нафтопроводами та нафтопродуктопроводами, транзитне транспортування трубопроводами аміаку територією України. Порядок подання Податкової декларації з рентної плати та строки сплати рентної плати. Удосконалення рентного регулювання природокористування в Україні.

Тема 10. Місцеві податки і збори.

Склад місцевих податків та зборів і порядок їх справляння.

Порядок нарахування та сплати податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, в Україні. Платники, об'єкт оподаткування, ставки податку, терміни сплати і порядок зарахування до бюджету. Порядок надання пільг. Порядок нарахування та сплати транспортного податку. Туристичний збір. Збір за місця для паркування транспортних засобів.

Тема 11. Плата за землю.

Економічна сутність земельного оподаткування та його значення. Земельний податок та орендна плата за землі державної та комунальної власності.

Земельний податок: платники, об'єкт, база оподаткування та податкові ставки.

Пільги щодо сплати земельного податку. Граничні норми використання пільг зі сплати земельного податку фізичними особами. Порядок обчислення і сплати земельного податку. Орендна плата: ставки, порядок обчислення та сплати. Нормативна грошова оцінка земель. Індексація нормативної грошової оцінки земель.

Тема 12. Спрощена система оподаткування.

Спрощена система оподаткування, обліку та звітності. Єдиний податок: сутність та основні групи платників. Порядок визначення кола суб'єктів спрощеної системи оподаткування з числа юридичних та фізичних осіб.

Суб'єкти, що не можуть бути платниками єдиного податку. Об'єкт та база оподаткування. Ставки єдиного податку.

Порядок обчислення і сплати єдиного податку. Штрафні санкції за порушення порядку нарахування та сплати єдиного податку. Умови переходу суб'єктів малого бізнесу на спрощену систему оподаткування. Реєстратори розрахункових операцій.

Тема 13. Податкова політика в системі державного регулювання економіки.

Сутність податкової політики та її роль у системі державного регулювання економіки. Мета, завдання та принципи податкової політики держави. Функції податкової політики: фіскальна, регулююча, стимулююча та соціальна.

Податки як інструмент впливу держави на макроекономічні процеси, економічне зростання, інвестиційну діяльність та рівень зайнятості. Вплив податкової політики на формування доходів бюджетів різних рівнів і перерозподіл валового внутрішнього продукту.

Податкові механізми державного регулювання економіки: податкові ставки, пільги, податкові кредити та спеціальні режими оподаткування. Узгодженість податкової політики з бюджетною та грошово-кредитною політикою держави. Податкова політика в умовах економічної нестабільності та кризових явищ.

Рекомендована література

Основна

1. Матвійчук Н. М. Податкова система: конспект лекцій (електронне видання). Луцьк: Волинський національний університет імені Лесі Українки, 2023. 130 с.
2. Томнюк Т. Л. Податкова система: навчальний посібник. Чернівці: ЧТЕІ ДТЕУ, 2022. 324 с.
3. Податкова система: навч. посіб. для студ. спеціальності 051 «Економіка» / КПІ ім. Ігоря Сікорського; уклад.: Гречко А.В. Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2022. 119 с.
4. Фінанси: підруч. / за ред. д.е.н., проф. А. І. Крисоватого. Тернопіль: Університетська думка, 2024. 632 с.
5. Проць Н. В., Матвійчук Н.В. Податковий менеджмент: конспект лекцій. Луцьк: Волинський національний університет імені Лесі Українки, 2022. 104 с.

Додаткова

1. Податкова система. Методичні вказівки до практичних занять для здобувачів вищої освіти освітнього ступеню «бакалавр» галузі знань 07 «Управління та адміністрування» освітньо-професійної програми «Облік і оподаткування» всіх форм навчання. Частина 1. / Укладач: Акименко О.Ю. Чернігів: НУ «Чернігівська політехніка», 2023. 75 с.
2. Податковий менеджмент: навчальний посібник / А. В. Жаворонок, К. С. Шапошников, І. Я. Ткачук. Одеса: Причорноморський науководослідний інститут економіки та інновацій, 2022. 220 с.
3. Матвійчук Н., Теслюк С., Плоскіна А., Писарчук Д. Реформування спрощеної системи оподаткування в умовах воєнного стану. *Економічний часопис Волинського національного університету імені Лесі Українки*, 2024. 2 (34), 29-36. URL: <https://doi.org/10.29038/2786-4618-2023-02-29-36>
4. Маршук Л., & Пасічник Д. Проблеми системи оподаткування підприємства в умовах воєнного стану. *Економіка та суспільство*. 2022. (44). URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-44-90>
5. Сідельникова Л. Поведінкові чинники реалізації парадигми прямого оподаткування в умовах воєнного стану. *Економіка та суспільство*. 2023. (54). URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-54-80>

Інтернет-ресурси

1. Податковий кодекс України від 02 груд. 2010 р. № 2755-VI. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2755-17> (дата звернення: 25.08.2022).
2. Митний кодекс України від 13 берез. 2012 р. № 4495-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4495-17#Text>
3. Декрет Кабінету Міністрів України «Про державне мито» в ред. від 13 черв. 2021 р. № 7-93. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/7-93#Text>
4. Закон України «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування» в ред. від 10 черв. 2021 р. № 2464-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2464-17#Text> Бюджетний кодекс України в ред. від 29.09.2021 р. № 2456-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>

V. ПЕРЕЛІК ТЕОРЕТИЧНИХ ПИТАНЬ НА АТЕСТАЦІЙНИЙ ЕКЗАМЕН

1. Сутність, функції фінансів та їх необхідність у суспільстві.
2. Предмет, суб'єкт та методи вивчення фінансів.
3. Сутність фінансової системи, її склад і принципи побудови.
4. Фінансова політика та її складові частини.
5. Сутність види, форми і методи фінансового контролю.

6. Стратегія і тактика фінансової політики.
7. Сутність та складові фінансового механізму.
8. Джерела формування та напрямки використання централізованих і децентралізованих фінансових ресурсів.
9. Податкова система та елементи оподаткування.
10. Державний кредит та його особливості.
11. Види державного боргу та його наслідки.
12. Домогосподарство як інституційна економічна одиниця та суб'єкт фінансових відносин.
13. Державні цільові фонди: сутність та класифікація
14. Місцеві бюджети та необхідність фінансового вирівнювання.
15. Бюджет домогосподарства та його структура. Сукупні ресурси та сукупні витрати домогосподарств.
16. Сутність фінансової безпеки та її місце в системі економічної безпеки.
17. Сутність та концепції походження грошей.
18. Грошовий оборот і грошова маса
19. Закон грошового обігу, грошово-кредитний мультиплікатор.
20. Ринок грошей та ринок капіталів.
21. Сутність, призначення, структура та елементи грошової системи.
22. Сутність, види та форми прояву інфляції.
23. Види грошових реформ та особливості їх проведення в Україні.
24. Сутність, види та конвертованість валют. Валютні відносини.
25. Валютна система України: структура, особливості формування. Європейська валютна система.
26. Характеристика форми та видів кредиту.
27. Теоретичні концепції кредиту. Стадії та закономірності руху кредиту.
28. Призначення, роль, класифікація та проблеми розвитку небанківських фінансово-кредитних установ в Україні.
29. Позичковий процент: сутність економічні межі способи нарахування процентів.
30. Фінансові посередники грошового ринку.
31. Організаційно-правовий статус, функції та основні напрями діяльності Національного банку України.
32. Комерційні банки: поняття, призначення, класифікація.
33. Міжнародні валютно-кредитні установи та форми їх співробітництва з Україною.
34. Фінанси суб'єктів господарювання: сутність, функції, принципи організації.
35. Особливості фінансової діяльності акціонерних товариств.
36. Власний капітал як джерело фінансування суб'єктів господарювання.
37. Порядок формування статутного капіталу акціонерних товариств.
38. Дивіденди та дивідендна політика на підприємстві.
39. Методики нарахування дивідендів суб'єктами господарювання.
40. Готівкові та безготівкові розрахунки суб'єктів господарювання.
41. Грошові потоки підприємства: сутність, види та методи розрахунку.
42. Пряме оподаткування суб'єктів господарювання.
43. Непряме оподаткування суб'єктів господарювання.
44. Порядок формування та розподілу прибутку підприємства.
45. Позиковий капітал підприємства як джерело формування фінансових ресурсів підприємства.
46. Оцінка кредитоспроможності позичальника.
47. Загальна характеристика фінансової звітності підприємств.
48. Фінансовий контролінг на підприємстві.
49. Капітальні та фінансові інвестиції суб'єктів господарювання: сутність, джерела фінансування, ефективність.

50. Фінансові джерела санації підприємств.
51. Грошові надходження підприємства: сутність, види та чинники формування.
52. Оцінювання рентабельності підприємства.
53. Оцінювання ділової активності підприємства.
54. Оцінювання становища підприємства на ринку цінних паперів.
55. Оцінювання ймовірності банкрутства підприємства.
56. Оцінювання ліквідності та платоспроможності підприємства.
57. Оцінювання фінансової стійкості на підприємстві.
58. Фінансова безпека суб'єктів господарювання: сутність, складові та методи оцінювання.
59. Експрес-аналіз фінансового стану підприємства.
60. Банкрутство підприємств, його види та причини виникнення.
61. Фінанси підприємств малого та середнього бізнесу.
62. Сутність фінансового ринку.
63. Сегментація фінансового ринку.
64. Функції фінансового ринку.
65. Суб'єкти фінансового ринку.
66. Суть і види фінансових інструментів.
67. Сутність, мета та завдання регулювання фінансового ринку.
68. Моделі регулювання фінансового ринку.
69. Державне регулювання фінансового ринку.
70. Методи державного регулювання фінансового ринку.
71. Саморегулювні організації на фінансовому ринку.
72. Місце страхування в системі економічних категорій та його функції.
73. Сутність страхування, його функції та принципи..
74. Призначення та основні критерії класифікації у страхуванні.
75. Класифікація страхування за формами проведення.
76. Поняття страхового ризику та його основні характеристики.
77. Роль посередників на страховому ринку.
78. Особливості державного регулювання страхової діяльності.
79. Страхування життя: суть, види та особливості.
80. Страхування від нещасних випадків.
81. Сутність та методи перестраховування.
82. Бюджетна система, її структура, принципи.
83. Бюджетне планування і бюджетне прогнозування.
84. Бюджетна класифікація та її структура.
85. Бюджетний механізм та форми бюджетного фінансування.
86. Визначення основних напрямів бюджетної політики на наступний бюджетний період відповідно до чинного законодавства.
87. Організаційні засади складання та розгляду проекту Державного бюджету.
88. Програмно-цільовий метод планування бюджету.
89. Особливості розмежування доходів та видатків місцевих бюджетів.
90. Соціальне забезпечення та напрямки реформування його фінансування.
91. Фінансові плани бюджетної установи, їх розгляд і затвердження.
92. Витрати бюджету на загальноосвітні школи та школи інтернати, утримання ЗВО.
93. Формування видатків на освіту та культуру.
94. Видатки бюджету на фінансування охорони здоров'я.
95. Видатки бюджету на фінансування державного управління, національної оборони та правоохоронної діяльності.
96. Порядок фінансування охорони здоров'я в Україні в умовах медичної реформи.
97. Планування та прогнозування доходів і видатків місцевих бюджетів.
98. Порядок складання, розгляду та затвердження бюджетів територіальних громад.
99. Система міжбюджетних відносин: зміст, склад і моделі побудови.

100. Трактування сутності міжбюджетного регулювання. Сутність і стан фінансового вирівнювання.
101. Реформування міжбюджетних відносин в Україні. Порядок розрахунку обсягу міжбюджетних трансфертів.
102. Банківська система України: суть, структура та функції.
103. Склад та структура фінансових ресурсів банку.
104. Регулятивний капітал банку: суть, структура та порядок формування.
105. Залучені та запозичені кошти як складова ресурсної бази банків.
106. Активні операції комерційних банків.
107. Національний банк України: завдання, функції та структура.
108. Грошово-кредитна політика та її інструменти.
109. Банківське регулювання та нагляд.
110. Операції комерційних банків з цінними паперами.
111. Розрахунково-касові операції комерційних банків.
112. Економічна сутність та класифікація податків і зборів.
113. Податок на прибуток підприємств та особливості його сплати.
114. Оподаткування доходів фізичних осіб в Україні.
115. Майнове оподаткування в Україні.
116. Особливості нарахування та сплати ПДВ та акцизного податку.
117. Рентна плата: структура, порядок нарахування та сплати.
118. Місцеві податки і збори.
119. Адміністрування податків і зборів в Україні.
120. Екологічне оподаткування в Україні.
121. Спрощена система оподаткування, обліку і звітності.
122. Податкова політика в системі державного регулювання економіки.

V. ОПИС ПРОЦЕДУРИ АТЕСТАЦІЙНОГО ЕКЗАМЕНУ

Умови допуску здобувача освіти до атестаційного екзамену. До атестаційного екзамену допускаються студенти, які виконали вимоги навчального плану, мають всі залікові та екзаменаційні оцінки з усіх освітніх компонентів, захистили курсові роботи, звіти з виробничої та навчальних практик тощо.

Час на підготовку та форми відповідей. Тривалість усного екзамену, як правило, не перевищує 30-ти хвилин для одного здобувача освіти. Відповіді оформляються у вигляді письмової екзаменаційної роботи. Після підготовки кожне питання білету здобувач доповідає усно, користуючись власними записами. Тести проводяться та оцінюються із застосуванням онлайн-сервісу Google Forms, що дозволяє здобувачам освіти побачити результати тестування одразу по їх завершенню. Додаткові запитання членів екзаменаційної комісії фіксуються у протоколі. Їх кількість не перевищує 2-3, вони можуть стосуватися як білету, так і бути пов'язаними з іншими складовими фінансової системи. Додаткові запитання передбачають коротку усну відповідь та здебільшого мають уточнювальний характер. Під час відповіді на запитання здобувач має право користуватися власними записами, зробленими під час підготовки.

Структура екзаменаційного білета. Для перевірки та обґрунтованої оцінки рівня підготовки здобувачів вищої освіти до майбутньої професійної діяльності за спеціальністю 072 Фінанси, банківська справа та страхування білети атестаційного екзамену містять такі складові:

I частина – Теоретичні завдання. Передбачає відповіді на 2 відкриті теоретичні запитання, які передбачені силабусами освітніх компонентів, що винесені на атестаційний екзамен.

II частина – Практичне завдання (задача або ситуаційне завдання). Передбачає письмове розв'язання розрахунково-аналітичного або ситуаційного завдання у сфері фінансів, банківської справи та страхування.

III частина – Тестові завдання. Передбачає відповіді на 10 тестових запитань, що відповідають змістовому наповненню освітніх компонентів, винесених на атестаційний екзамен.

Академічна доброчесність під час атестаційного екзамену. З метою дотримання академічної культури та доброчесності, під час складання атестаційного екзамену неприпустимими є використання літературних джерел, в тому числі розміщених у мережі Інтернет; допоміжних матеріалів, довідників, конспектів (зокрема, й в електронній формі); користуватися мобільним телефоном, планшетом, ноутбуком та іншими гаджетами; використовувати для обчислень програмне забезпечення. Здобувач зобов'язаний виконувати завдання самостійно та без допомоги сторонніх осіб. Здобувач вищої освіти має право звернутися до членів ЕК за роз'ясненнями щодо змісту завдання. Під час іспиту будь-яка стороння допомога здобувачеві від інших здобувачів освіти категорично заборонена й оцінюється як прояв академічної недоброчесності.

Апеляція та перескладання атестаційного екзамену. У випадку, коли результати атестаційного екзамену не відповідає вимогам рівня атестації, ЕК приймає рішення про те, що здобувач освіти є не атестованим, про що вказується у протоколі засідання комісії. Здобувач освіти, який отримав незадовільну оцінку за результатами складання атестаційного екзамену, відраховується з Університету. Йому видається академічна довідка встановленого зразка. Якщо здобувач освіти не з'явився на засідання ЕК для складання атестаційного екзамену, то у протоколі комісії записується, що він є не атестований у зв'язку з неявкою на засідання комісії. Здобувачі освіти, які не склали атестаційний екзамен затверджений для них термін, мають право на повторну атестацію в наступний термін роботи ЕК за умови наявності вільного ліцензованого місця за обраною освітньою програмою.

Результати підсумкової атестації оголошуються головою ЕК в день їх складання (захисту) після оформлення відповідного протоколу засідання екзаменаційної комісії. Здобувачі мають право на оскарження процедури проведення іспиту у частині порушення прав здобувачів.

VI. КРИТЕРІЙ ТА ШКАЛА ОЦІНЮВАННЯ

Оцінка результатів складання іспитів, здійснюється в порядку, передбаченому системою контролю знань, прийнятому в Університеті, за 100-бальною шкалою за кожне запитання (завдання) білета з подальшим переведенням отриманої середньозваженої суми у шкалу ECTS та національну (лінгвістичну) шкалу.

Оцінювання за іспит:	
1. Теоретичне завдання (відкриті питання)	Бал
1. Теоретичне питання	100
2. Теоретичне питання	100
2. Практичне завдання (задача)	100
3. Тестові завдання	100
Оцінка за іспит	<i>Завдання1 + Завдання2 + Завдання3</i> 3

Шкала переведення оцінок у лінгвістичну

Оцінка в балах	Лінгвістична оцінка	Оцінка за шкалою ECTS	
		Оцінка	Пояснення
90-100	Відмінно	A	відмінне виконання
82-89	дуже добре	B	вище середнього
75-81	Добре	C	загалом хороша робота
68-74	задовільно	D	непогано

60-67	достатньо	E	виконання відповідає мінімальним критеріям
1-59	незадовільно	Fx	необхідне перескладання

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЗНАТЬ ЗДОБУВАЧІВ

Критерії оцінювання знань здобувачів вищої освіти атестаційного екзамену відповідають шкалі оцінювання наведені у Положенні про поточне та підсумкове оцінювання знань студентів Волинського національного університету імені Лесі Українки.

Оцінка результатів складання атестаційного іспиту здійснюється в порядку, передбаченому системою контролю знань, прийнятому в університеті, за 100-бальною шкалою з подальшим переведенням отриманих балів у лінгвістичну оцінку.

Відмінне виконання (90–100 балів): виставляється здобувачу освіти, які в повному обсязі виконали усі завдання, продемонстрував глибокі знання з навчального матеріалу з фінансів, банківської справи, страхування та фондового ринку, вміє аналізувати явища у їхньому взаємозв'язку; адекватно оперує поняттями при розв'язанні завдань та вміє застосовувати теоретичні знання до практичних завдань за спеціальністю; виявляє творчу самостійність та добирає переконливі аргументи; логічно й послідовно відповідає на поставлені запитання. Усі завдання (тестові завдання) розв'язані (виконані) правильно, без помилок.

Вище середнього (82 – 89 балів): виставляється за умови, якщо здобувач освіти демонструє ґрунтовні знання з навчального матеріалу з фінансів, банківської справи, страхування та фондового ринку; дає аргументовані відповіді на запитання; апелює до джерел; достатньо повно виконав усі завдання. Розв'язання практичних завдань має бути правильним, логічно обґрунтованим, демонструвати творчо-пізнавальні уміння та знання теоретичного матеріалу. Разом з тим, у роботі може бути допущено декілька несуттєвих помилок.

Загалом хороша робота (75 – 81 бали): виставляється за умови, що здобувач достатньо повно володіє навчальним матеріалом за спеціальністю, обґрунтовано його викладає під час відповідей, в основному розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, використовуючи при цьому обов'язкову літературу; загалом аргументовані відповіді містять суттєві неточності, а теоретичні знання недостатньо застосовуються до розв'язання практичних проблем. При викладанні деяких питань не вистачає достатньої глибини та аргументації, допускаються при цьому окремі несуттєві неточності та незначні помилки. Правильно вирішив більшість тестових завдань та допустив окремі помилки у практичному завданні.

Непогано (68 – 74 бали): виставляється за умови, що здобувач демонструє посередні та фрагментарні знання з навчального матеріалу з фінансів, банківської справи, страхування та фондового ринку; відповідь на запитання є недостатньо аргументованою та поверховою, порушено послідовність викладу. Теоретичні та фактичні знання відтворюються репродуктивно, без глибокого осмислення, аналізу, порівняння, узагальнення. Відчувається, що студент недостатньо обізнаний з матеріалом із зазначеної проблеми та не може критично оцінити наукові факти, явища, ідеї. Правильно вирішив окремі тестові завдання та не володіє методикою виконання практичного завдання.

Виконання відповідає мінімальним критеріям (60 – 67 балів): виставляється за поверхневу відповідь, яка свідчить про неусвідомленість і нерозуміння поставленого завдання. При цьому здобувач освіти на низькому рівні володіє теоретичним матеріалом з певної пролематики та частково володіє її понятійно-категоріальним апаратом. Відповідь засвідчує вкрай низький рівень володіння програмним матеріалом та не здатність викласти зміст більшості питань теми під час відповіді, здобувач не володіє методикою виконання практичного завдання, та допускає при цьому суттєві помилки. Правильно вирішив окремі тестові завдання.

Необхідне перескладання (1 – 59 балів): виставляється за умови, якщо здобувач не володіє навчальним матеріалом та не в змозі його викласти, не розуміє змісту теоретичних

питань та практичних завдань. Не вирішив жодного тестового завдання.

VII. ЗРАЗОК БІЛЕТУ ДО АТЕСТАЦІЙНОГО ЕКЗАМЕНУ

Зразок білету:

Волинський національний університет імені Лесі Українки

Освітній рівень *перший (бакалаврський) рівень вищої освіти*

Спеціальність *072 Фінанси, банківська справа та страхування*

Освітньо-професійна програма *Фінанси і кредит*

Екзамен *підсумкова атестація*

ЕКЗАМЕНАЦІЙНИЙ БІЛЕТ №__

1. Теоретичні питання:

1.1. Фінанси суб'єктів господарювання: сутність, функції, принципи організації.

1.2. Адміністрування податків і зборів в Україні.

2. Практичне завдання:

Одинокa мати має 2 дітей віком до 18 років. Її посадовий оклад із 01.01.2025 р. установлено у сумі 8700 грн, інших доплат і надбавок немає. Чи буде застосовуватися податкова соціальна пільга для розрахунку ПДФО? Обґрунтуйте результат розрахунком. Розрахуйте для працівниці ПДФО та військовий збір. Розрахуйте суму зарплати до виплати.

3. Тестові завдання:

1. Залучені кошти банку - це:

а) кошти, які банк залучає на депозити;

б) кошти, які банк залучає шляхом випуску облігацій;

в) кошти, які банк залучає шляхом випуску акцій, і розміщує серед акціонерів банку;

г) кошти, які банк залучає на ринку міжбанківського кредитування.

....

....

....

10.....

Затверджено на засіданні кафедри фінансів

Протокол № ____ від «__» _____ 2026 року

Затверджено на засіданні вченої ради факультету економіки та управління

Протокол № ____ від «__» _____ 2026 року

М. П.

Завідувач кафедри _____ Олена СТАЦУК

Декан факультету _____ Тетяна ДАНИЛЮК